

**БАНКРОТТУК (КУДУРЕТСИЗДИК) ЖӨНҮНДӨ
ИШТЕРДИН СОТТОР ТАРАБЫНАН КАРАЛЫШЫ.
БАНКРОТТУК ЖӨНҮНДӨ ИШТЕР БОЮНЧА СОТТУК
АКТЫЛАРДЫ ДАЙЫНДОО**

*Рыбалкина А. Д.
Бишкек шаардык
сотунун судьясы*

*Эгембердиева А. Р.
Бишкек шаарынын
Административдик
сотунун судьясы*

2023- ж.

МАЗМУНУ

УКУКТУК-ЧЕНЕМДИК БАЗА, АТАЙЫН АДАБИЯТТАР	3
МОДУЛДУН МАКСАТТАРЫ	4
КҮТҮЛҮҮЧҮ ЖЫЙЫНТЫКТАР	4
1. Банкроттук (кудуретсиздик) жөнүндө жалпы жоболор	5
2. Банкроттуктун түшүнүгү жана таанылышы	6
3. Акчалай милдеттенмелердин жана милдеттүү төлөөлөрдүн курамы жана өлчөмү	8
4. Банкроттук жөнүндө иштердин сотто териштирилүүсү	11
4.1. Банкроттук (кудуретсиздик) тууралуу иштердин сотко караштуулугу	13
5. Атайын администрациялоо	15
6. Атайын администратор	18
7. Тынышуу келишими	25
8. Жеке ишкердин банкроттугу	27
9. Ордунда жок карызкордун банкроттугу	32
10. Айыл чарба өндүрүшүндө иштеген жактардын банкроттугу	33
11. Соттор тарабынан банкроттук (кудуретсиздик) жөнүндө иштерди кароо тартиби	34
12. Сотко жиберилүүгө жаткан жана соттук териштирүүгө ишти даярдоодо сот тарабынан суратып алуучу жазуу жүзүндөгү документтердин чамалуу тизмеси	36
КОНТРОЛДУК СУРООЛОР	39
1-ТИРКЕМЕ. МАСЕЛЕЛЕР	40

УКУКТУК – ЧЕНЕМДИК БАЗА

1. Кыргыз Республикасынын Конституциясы, 2021-жылдын 11-апрелинде референдумда (бүткүл элдик добуш берүүдө) кабыл алынган;
2. Кыргыз Республикасынын Жарандык процесстик кодекси ;
3. Кыргыз Республикасынын «Банкроттук (кудуретсиздик) жөнүндө» 1997-жылдын 15 октябрындагы №74 Мыйзамы (КР 1997-жылдын 15-октябрындагы №75 Мыйзамы менен колдонууга киргизилген, 4-июлундагы № 247, 2015-жылдын 20-апрелиндеги № 87, 2016-жылдын 22-июнундагы № 84, 2016-жылдын 7-июлундагы № 103, 2017-жылдын 12-майындагы № 80, 2019-жылдын 31-декабрындагы № 150 Мыйзамдарынын редакцияларына ылайык);
4. Кыргыз Республикасынын Өкмөтүнүн 1998-жылдын 30-декабрындагы № 865 токтому менен бекитилген “Банкроттук процессинин жол-жоболорун колдонуу тартиби жөнүндө ЭРЕЖЕЛЕР” (КРнын Өкмөтүнүн токтомдорунун 2001-жылдын 1-сентябрындагы № 509, 2001-жылдын 28-декабрындагы № 827, 2002-жылдын 30-сентябрындагы № 665, 2003-жылдын 29-майындагы № 318, 2006-жылдын 30-августундагы № 629, 2007-жылдын 3-сентябрындагы № 385, 2015-жылдын 23-июнундагы № 399, 2015-жылдын 28-сентябрындагы № 664, 2017-жылдын 12-январындагы № 17, 2017-жылдын 15-декабрындагы № 809 редакцияларында).

АТАЙЫН АДАБИЯТ

5. Кыргыз Республикасынын Жарандык процесстик кодексине илимий - тажрыйбалык комментарий - Бишкек, 2011.
6. Россия Федерациясынын Жарандык процесстик кодексине комментарий. «Спарк» басмаканасы, Москва, 1997.
7. Кыргыз Республикасынын Жогорку сотунун Пленумунун “Кыргыз Республикасынын "Банкроттук (Кудуретсиздик) жөнүндө" Мыйзамын колдонуу практикасына байланышкан айрым маселелер жөнүндө" 2017-жылдын 1-декабрындагы № 17 Токтому.
8. Рыбалкина А.Д. Кыргыз Республикасынын “Банкроттук (кудуретсиздик) жөнүндө Мыйзамы. Коммерциялык укук. Кыргыз Республикасында колдонуу практикасы. 1- том, Бишкек, 2001.
9. Лучков Г.А. Банкроттук (кудуретсиздик) жөнүндө иштерди кароо. Коммерциялык укук. Кыргыз Республикасында колдонуу практикасы. 3- том, Бишкек, 2001.

МОДУЛДУН МАКСАТТАРЫ

Курс аяктаганда угуучулар билүүсү керек:

- банкрот (кудуретсиз) деп табуу маселесин жөнгө салуучу мыйзамдарды;
- банкроттук (кудуретсиздик) түшүнүгүнүн аныктамасын;
- банкроттуктун белгилерин;
- акчалай милдеттенмелердин жана милдеттүү төлөөлөрдүн курамын жана өлчөмүн;
- банкроттук тууралуу иштердин териштируу тартибин;
- атайын администрациялоонун жол-жоболорун;
- атайын администратор жөнүндө жоболорду;
- банкроттук процессин жүргүзүүдө тынышуу келишимин түзүү тартибин;
- ордунда жок карыз тараптын банкроттугу түшүнүгүн берүүнү;
- айыл чарба өндүрүшүндө иштеген жактардын банкроттугу түшүнүгүн берүүнү;
- банкроттук жөнүндө иштер боюнча соттук актыларды даярдоо жол-жобосун.

КҮТҮЛҮҮЧҮ ЖЫЙЫНТЫКТАР

Модуль аяктаганда угуучулар:

- банкроттук (кудуретсиздик) түшүнүгүнүн аныктамасын бере;
- банкроттуктун белгилерин атай;
- банкроттук (кудуретсиздик) тууралуу иштерди кайсыл сот кароого укуктуу экенин түшүндүрө;
- акчалай милдеттенмелердин жана милдеттүү төлөөлөрдүн курамын жана өлчөмүн аныктай;
- атайын администраторго аныктама беришет жана аны дайындоо тартибин атай;
- банкроттук процессинин жол-жоболорун атай;
- банкроттук процессин жүргүзүүдө тынышуу келишимин түзүү тартибин атай;
- ордунда жок карыз тараптын банкроттугу түшүнүгүн бере;
- айыл чарба өндүрүшүндө иштеген жактардын банкроттугу түшүнүгүн бере;
- банкроттук (кудуретсиздик) жөнүндө иштер боюнча соттук актыларды даярдай алышат.

1.ЖАЛПЫ ЖОБОЛОР

Кыргыз Республикасынын “Банкроттук (кудуретсиздик) жөнүндө” Мыйзамынын 1-статьясы карыз тарапты банкрот (кудуретсиз) деп табуунун (жарыялоонун) негизин белгилейт, кудуретсиздиктин (банкроттуктун) алдын алуу боюнча чаралардын тартибин жана шартын, банкроттук жол-жоболорун жүргүзүүнүн тартибин жана шарттарын жана карыз тараптын кредиторлордун талабын толук канааттандырууга жана (же) милдеттүү төлөмдөрдү төлөө боюнча милдеттерди аткарууга жөндөмсүздүгүнөн келип чыккан башка мамилелерди жөнгө салат.

Кыргыз Республикасынын “Банкроттук (кудуретсиздик) жөнүндө” Мыйзамы коммерциялык уюм болуп саналган (оперативдүү башкаруу укугуна негизденген мамлекеттик жана муниципалдык ишканалардан башка) менчиктин ар кандай түрүндөгү юридикалык жактарга, анын ичинде мыйзамда белгиленген тартипте Кыргыз Республикасында каттоодон өткөн чет өлкөлүк юридикалык жактарды жана чет өлкөлүктөр катышкан юридикалык жактарга, ошондой эле депозиттерди тартпаган финансылык-кредиттик уюмдарга колдонулат.

Өзүнүн ишмердүүлүгүндө негизги максат катары пайда табууну көздөгөн уюмдар **коммерциялык уюм** болуп саналат. Коммерциялык уюмдар толук жана командиттик шериктештиктердин, жоопкерчилиги чектелген же кошумча жоопкерчиликтүү коомдордун, ачык же жабык акционердик коомдордун, кооперативдердин, мамлекеттик жана муниципалдык ишканалардын түрүндө түзүлө алат.

Ушул ченем менен Мыйзамда же көрсөтүлгөн коммерциялык эмес уюмдарды түзүүнүн жана уюштуруу-укуктук тариздериндеги маселелерин жөнгө салуучу Кыргыз Республикасынын башка ченемдик укук актыларында түздөн-түз каралган учурларда, коммерциялык эмес уюм болуп саналган менчиктин ар кандай түрүндөгү юридикалык жактарга колдонуудагы Мыйзам колдонулары көрсөтүлгөн.

Бул ченем менен ушул Мыйзам Кыргыз Республикасынын аймагында мыйзамдарга ылайык түзүлгөн жана катталган коммерциялык эмес уюмдар болуп саналган карызкорлорго - юридикалык жактарга, мыйзамда түздөн - түз кооперативге жана коомдук фондго же көрсөтүлгөн коммерциялык эмес уюмдарды түзүү жана уюштуруу укуктук формасын жөнгө салуучу Кыргыз Республикасынын башка ченемдик укуктук актыларына карата колдонулаары аныкталган.

Өз ишмердигинин негизги максаты катары пайда табууну көздөбөгөн жана алынган пайданы катышуучулардын ортосунда бөлүштүрбөгөн уюмдар **коммерциялык эмес уюмдар** болуп саналышат. Коммерциялык эмес уюмдар катары саналган юридикалык жактар мекеменин менчик ээси

тарабынан финансылануучу кооперативдер, саясий партиялар дагы башка коомдук же диний уюмдар (бирикмелер), мекемелер кайрымдуулук жана башка фонддор, ошондой эле мыйзамда каралган дагы башка түрлөрдө түзүлө алат.

Кыргыз Республикасынын “Банкроттук (кудуретсиздик) жөнүндө” Мыйзамынын 1-ст. 3-б. ылайык ушул Мыйзам төмөнкүлөргө: мамлекеттик жана башка мекемелерге, ошондой эле ушул Мыйзамдын 16-статьясында белгиленген талаптарды сактоо менен, Кыргыз Республикасынын Граждандык кодексинин 96-статьясынын 2-пунктунда каралган негиздер боюнча төлөөгө жөндөмдүү юридикалык жактарды жоюуга карата колдонулбайт. Жана табигый монополиянын объекттерине карата колдонулбайт;

Ошондой эле, "Кыргыз Республикасынын Улуттук банкы, банктар жана банк иштери жөнүндө" Кыргыз Республикасынын Мыйзамында тикелей башкача белгиленбесе, Кыргыз Республикасынын “Банкроттук (кудуретсиздик) жөнүндө” Мыйзамы банктарга жана башка финансы-кредиттик уюмдарга колдонулбашын эске алуу керек.

2.БАНКРОТТУКТУН ТҮШҮНҮГҮ ЖАНА БЕЛГИЛЕРИ

Банкроттук эмне үчүн керектелет:

- ал кудуретсиз фирманын мүлкүн кыйла квалификациялуу жетекчилер тарабынан жемиштүү пайдалануу үчүн бошотот;
- ал, ошентип, майнаптуу ишканалардын өсүшүнө көмөк көрсөтүп (банкроттук учурлары бийик деңгээлде болгон өлкөлөрдө, жумушсуздуктун өтө төмөн деңгээли байкалат) жумуштуулуктун көбөйүшүн камсыз кылат;
- ал, кредиторлордун жана акционерлердин кызыкчылыктары үчүн майнаптуу иш алып барууга өбөлгө болуп саналат;
- ал кредиторлор менен компаниянын ортосунда адилеттүү тең салмактуулукту орнотот;
- компаниялар менен алардын ээлери ортосундагы айырмачылыкты таануу жолу аркалуу ал ишкерлерди акчалары менен чектелген даражага чейин (чектелген жоопкерчилик принциби) тобокелге салууга түрткү болот;
- ал ар түрдүү категориядагы кредиторлордун ортосунда адилеттүү тең салмактуулукту орнотот.

Банкроттуктун түшүнүгү жөнүндө кеп кылууда, аталган мыйзамдын 3-статьясынын талаптарына таянуу керек, ага ылайык

Банкроттук (кудуретсиздик) деп карыз тараптын макулдугу менен юридикалык жактын сот тарабынан таанылган же кредиторлордун чогулушу тарабынан жарыяланган төлөөгө жөндөмсүздүгү, башкача айтканда мыйзамда же келишимде белгиленген мөөнөттө толук көлөмдө акчалай милдеттенмелери боюнча өз кредиторлорунун негиздүү талаптарын канааттандырууга жөндөмсүздүгү түшүнүлөт, ага анын өтүмдүү активдерине милдеттенмелерди өзүнө алуудан ашып кетүүнүн натыйжасында бюджетке жана бюджеттен тышкаркы фонддорго милдеттүү төлөмдөрдү камсыз кылууга жөндөмсүздүгү кирет.

Мындайда соттор, карызкордун банкроттугунун белгилеринин бар экенин аныктоо үчүн, кредиторго тиешелүү натуралай милдеттерин (кредиторго берилбей калган, ал төлөп койгон нерсенин наркы, төлөнүп коюлган, бирок карызкор тарабынан аткарылбай калган иштердин же кызматтардын наркы ж.б.) аткаруунун ордуна сот тарабынан өндүрүлгөн тиешелүү суммаларды эсептеши керек.

Учурдагы банкроттук жөнүндө мыйзам боюнча кудуретсиз карызкорго карата колдонулуучу жол-жоболор жөнүндө сөз кылуудан мурун, кудуретсиздик (банкроттук) деп түшүнүлөрүн эскертебиз.

Биринчиден, жаңы мыйзамда (1994-жылдагы Мыйзамдагыдай) "кудуретсиздик" жана "банкроттук" түшүнүктөрү синоним катары колдонуларын белгилей кетүү керек.

КРнын “Банкроттук (кудуретсиздик) жөнүндө” Мыйзамынын 3-ст. ылайык, Банкроттук (кудуретсиздик) деп карыз тараптын макулдугу менен юридикалык жактын сот тарабынан таанылган же кредиторлордун чогулушу тарабынан жарыяланган төлөөгө жөндөмсүздүгү, башкача айтканда мыйзамда же келишимде белгиленген мөөнөттө толук көлөмдө акчалай милдеттенмелери боюнча өз кредиторлорунун негиздүү талаптарын канааттандырууга жөндөмсүздүгү түшүнүлөт, ага анын өтүмдүү активдерине милдеттенмелерди өзүнө алуудан ашып кетүүнүн натыйжасында бюджетке жана бюджеттен тышкаркы фонддорго милдеттүү төлөмдөрдү камсыз кылууга жөндөмсүздүгү кирет.

Бул норманы талдоо **банкроттун олуттуу белгилерин** аныктоого мүмкүндүк берет.

А дегенде, бул:

- **карызкордун акчалай милдеттенмелери боюнча өз кредиторлорунун негиздүү талаптарын канааттандырууга мүмкүнчүлүгүнүн жоктугу, башкача айтканда карыздарын толук көлөмдө төлөөгө анын жөндөмсүздүгү. Карыздарын төлөөгө жөндөмсүздүккө ар түрдүү деңгээлдеги бюджеттерге салыкты төлөө,**

ошондой эле бюджеттик эмес фонддорго төлөнүүгө жаткан жыйымдарды, камсыздандыруу жана башка салымдарды төлөө мүмкүн эместиги.

- мыйзам тарабынан белгиленген тартипте аныкталышы керек болгон, **карызкордун кудуретсиздигинин фактысынын өзү.**

Экономикалык көз карашта, «кудуретсиздик» түшүнүгү «төлөөгө жөндөмсүздүк» түшүнүгү менен бирдей деп билүү, башкача айтканда «кудуретсиздик» жана «төлөөгө жөндөмсүздүк» синонимдер болуп саналышат.

Ишкананын **төлөөгө жөндөмсүздүгү** (кудуретсиздиги) деп анын өз убагында жана толук көлөмдө кредитордук карызды төлөөгө кудуретсиздиги түшүнүлөт.

Узгүлтүксүз жана узак убакыт төлөөгө жөндөмсүздүк (кудуретсиздик) абалы абсолюттук төлөөгө жөндөмсүздүк абалына өтүп кетиши мүмкүн, мындайда ишкана өзүнүн төлөөгө жөндөмдүүлүгүн калыбына келтире албайт жана анын ишмердигин улантуу мүмкүн эмес жана максатты актабайт.

Ишкананын ишмердигин улантуу мүмкүн эместиги анын каржы-чалбалык ишмердүүлүгүн жүргүзүүгө керектүү каражаттарды жана өзүнүн төлөөгө жөндөмдүүлүгүн калыбына келтирүү мүмкүндүгүнүн жоктугу.

Ишкананын ишмердигин улантуу максатты актабаганы анын социалдык-экономикалык маанисинин, экономикалык жана өндүрүштүк дараметинин, рыноктук жагымдуулугунун жана анын чыгарган продукциясынын атаандаштыкка жөндөмдүүлүгүнүн жоктугу ж.б. менен шартталган. Мындай ишкана банкрот болот жана кредиторлордун талаптарын ченемдүү канааттандыруу максатында жоюлууга жана сатылууга жатат.

Демек, экономикалык көз карашта банкроттук – бул төлөөгө жөндөмдүү эмес ишкананын ишмердүүлүгүн улантуу мүмкүн эместигине жана максатты актабагандыгына байланыштуу анын мүлкүн кредиторлордун талаптарын ченемдүү канааттандыруу максатында сатуу жана жоюу жол жобосу. Ишкананын банкроттугу анын төлөөгө жөндөмсүздүгүнүн (кудуретсиздигинин) жеке учуру болуп саналат.

Жогоруда айтылгандардан **«кудуретсиздик»** жана **«төлөөгө жөндөмсүздүк»** эки ар кандай түшүнүк. Ошондуктан аларды Мыйзамда синоним катары колдонууга мүмкүн эмес.

Белгилөө маанилүү, Мыйзамдын 3-ст. ылайык ишкананын төлөөгө жөндөмсүздүгү банкроттуктун жалгыз жана жеткиликтүү белгиси болуп саналат, башкача айтканда ишкананы банкрот деп табууга негизи болот.

Рыноктук шарттарда, ишкана кредиторлор менен төлөп кутулууга мүмкүн болбогону дебиторлор ага анын карызын бербегендиктен келип чыкканы көп кездешет. Мыйзамда банкроттуктун белгилерин аныктоодо ишкананын дебитордук карыздарынын бар экени көрсөтүлгөн эмес.

3. АКЧАЛАЙ МИЛДЕТТЕНМЕЛЕРДИН ЖАНА МИЛДЕТТҮҮ ТӨЛӨӨЛӨРДҮН КУРАМЫ ЖАНА ӨЛЧӨМҮ

Кыргыз Республикасынын "Банкроттук (кудуретсиздик) жөнүндө" (1997-жылдагы редакциясында) Мыйзамы менен акчалай милдеттенмелердин жана милдеттүү төлөөлөрдүн курамы жана өлчөмү жөнүндө ченем киргизилген (9-1-ст.). 1994-жылдагы Мыйзамда мындай регламентациялоо болгон эмес.

Мурда, штрафтык санкциялар карыздын суммасына киреби же кирбейби мыйзамдуу так аныкталган эмес болчу. Бул маселе ыйгарым укуктуу соттор тарабынан Мыйзамдын 3-ст. талкуулоосунун негизинде гана тескери чечилип келген, ал статья банкроттукту (кудуретсиздикти) акчалай милдеттенмелери боюнча өз кредиторлорунун негиздүү талаптарын (товарлардын, жумуштун, кызматтарынын акысын төлөө) канааттандырууга жөндөмсүздүгү, анын ичинде бюджетке жана бюджеттен тышкаркы фонддорго милдеттүү төлөмдөрдү камсыз кылууга жөндөмсүздүгү аныкталган. Бул ченемдин мааниси боюнча, уюмду банкрот деп табуу тууралуу арызды райондор аралык сотко берүүдө каржылык санкцияларды карызкорго коюлган талаптардын суммасына кошууга мүмкүн эмес.

Карызкордун банкроттук белгилери бар экенин аныктоо үчүн, **акчалай милдеттенмелердин өлчөмү**, анын ичинде өткөрүп берилген товарлар, аткарылган жумуш жана көрсөтүлгөн кызмат үчүн болгон карыздын өлчөмү, карызкор тарабынан төлөнө турган карыздын суммасы проценттерин эсепке алуу менен көңүлгө алынаарын Мыйзам көрсөткөн.

Акчалай милдеттенмени аткарганандыгы же тиешелүү түрдө эмес аткаргандыгы үчүн төлөнүүгө жаткан айып төлөмдөр (штрафтар, туумдар) акчалай милдеттенмелердин өлчөмүн аныктоодо эсепке алынбайт. Мындан сырткары, милдеттүү төлөмдөрдүн өлчөмү да Кыргыз Республикасынын мыйзамдары тарабынан аныкталган штрафтарды (туумдарды) жана башка каржылык (экономикалык) санкцияларды эсепке албастан көңүлгө алынат.

Ошондой эле, карыздын өлчөмүнө карызкордун жарандар алдындагы милдеттери кошулбай турганын белгилей кетүү керек. Мында карызкор өмүргө жана ден-соолукка келтирилген зыян үчүн, автордук сый акыны төлөө боюнча милдеттенмелери жана юридикалык жак-карызкордун

(катышуучулары) уюштуруучуларынын алдындагы милдеттерди аткаруу боюнча жоопкерчилик тартат. Демек, көрсөтүлгөн ченемдерди банкроттук жөнүндө мыйзамдарга киргизүү менен бул категориядагы иштерди соттордо кароодо көпчүлүк талаштуу маселердин пайда болуучу булагы четке кагылган.

Мыйзамдын 9-1-ст. ылайык карыз тарапка банкроттук процессин козгоо үчүн карыздын төмөнкүдөй минималдуу өлчөмдөрүнүн болушу талап кылынат: карыз тарапка коюлган бир же бир нече кредиторлордун талап кылган суммасы эсептешүү көрсөткүчүнүн миңден кем эмесин түзсө, ал эми жеке ишкерди кошо алганда, кредитор - жеке адамдын карыз тарапка койгон талабы эсептешүү көрсөткүчүнүн беш жүздөн кем эмес өлчөмүн түзсө. Бул статьянын эрежеси карыз тараптын банкроттук процессин өзү козгошу үчүн колдонулбайт.

Төлөөгө жөндөмсүз карыз тарапка карата банкроттук процессин козгоо үчүн карыздын Кыргыз Республикасынын "Банкроттук (кудуретсиздик) жөнүндө" Мыйзамынын 9-1-статьясында көрсөтүлгөн минималдуу өлчөмдөрүнүн болушу талап кылынарын эсепке алуу керек.

Мында, Кыргыз Республикасынын “Эсептешүү көрсөткүчү жөнүндө” 2006-жылдын 27-январындагы №13 Мыйзамына ылайык **эсептешүү көрсөткүчү** - бул Кыргыз Республикасынын Өкмөтүнүн сунуштамасы боюнча Кыргыз Республикасынын Жогорку Кенешин тарабынан бекитилүүчү ченемдик акчалай көрсөткүч.

Практикада кредиторлор бирге чыгуу мүмкүнчүлүгү тууралуу маселе, атап айтканда **талаптарды бириктирүү**, аз эмес көтөрүлчү, Мыйзамдын 27-9-ст. 2-п. ылайык кредиторлор карыз тарапка өздөрүнүн талаптарын бириктирүүгө жана кредитордун бир арызы менен сотко кайрылууга укуктуу. Мындай арызга өз талаптарын бириктирген кредиторлор кол коюшат. Кредиторлор иштин жүргүзүлүшүн кредиторлордун бирине тапшыра алышат.

Бир нече кредиторлордун талаптарын сот кароого кабыл алууга жана банкроттук иш боюнча өндүрүштү козгоого сот укуктуу. Алгачкы берилген талаптагы көрсөтүлгөн жалпы суммага талаптары кошулган бардык кредиторлор, мыйзам менен кайрылуучу - кредиторго берилген процесстик укуктарга бирдей ээ болушат.

Кредиторлордун арызы бириктирилген ар кандай милдеттенмелерге негизделиши мүмкүндүгүн жана карыз тарапка өздөрүнүн талаптарын бириктирүүгө жана кредитордун бир арызы менен сотко кайрылууга укуктуулугун мыйзам так аныктайт. Мындай арызга өз талаптарын бириктирген кредиторлор кол коюшат.

Кредиторлор өздөрүнүн талаптарын бириктирүүгө мүмкүнчүлүгү тагыраак аныкталганына байланыштуу соттук практикада бул маселеге өзгөчө көңүл бурууну талап кылбайт деп күтүлөт.

Банкроттук (кудуретсиздик) жөнүндө иштердин козголушунун механикалык жол жобосун чыгарып салуу үчүн эсепке алуу зарыл,

---

Кыргыз Республикасынын «Банкроттук (кудуретсиздик) жөнүндө» Мыйзамынын 9-статьясына ылайык **акчалай милдеттенмелердин өлчөмү**, эгерде сот актысы менен мыйзамдуу күчүнө киргендиги тастыкталса же анын банкроттуулугу жөнүндө иши соттун жыйналышында каралганда мындай моюнга алуунун тыянактарын түшүндүрүү менен карыз тарап кат жүзүндө макул болгондо **белгиленди деп эсептелет**.

Мыйзам азыркы мезгилде «башка учурларды» көрсөтпөгөнүн эске алуу менен, жогоруда айтылган эки шартка негизделүү керек: акчалай каражаттарды өндүрүү жөнүндө соттун чечиминин бар болушу жана карыз тараптын жазуу жүзүндөгү макулдугу.

Банкроттук жөнүндө ишти караган сот тарабынан карыздын өлчөмү аныкталбагандыктан жана аныкталышы мүмкүн эместигинен, кимдир бирөөнү банкрот деп табуу жөнүндө арызды сотко берүүдөн мурда доо тартибинде чыгарылган карызды өндүрүү жөнүндө соттун мыйзамдуу күчүнө кирген чечими бар болушу керектигин, же карыз тарап аныкталган өлчөмдөгү өзүнүн карызын тааныган жазуу жүзүндөгү документ бар болушу керектигин соттордун эсинде сактоосу зарыл.

Мында, Банкроттук жөнүндө мыйзамдын 11-статьясына ылайык банкроттук процессин козгоо үчүн негиз болгон Банкроттук жөнүндө мыйзамдын 9-1-статьясында каралган карыздын минималдуу өлчөмү, акчалай милдеттенменин шарты боюнча эсептелген проценттерди кошкондо, карыздын негизги суммасын гана эсепке алат. Мындан, банкроттук жол жобосун колдонууга алып келүүчү штрафтарды жана туумдарды, карыздын өлчөмүнө кошууга болбосу, келип чыгат.

Жогорудагылардын негизинде, кредитор менен карыз тараптын ортосунда карыздын суммасы жөнүндө талаш бар болгондо сот Мыйзамдын 27-29-ст. 5-пунктунун негизинде иш боюнча өндүрүштү токтотот, анткени Мыйзамдын 27-12-статьясынын 1-пунктунун 1-пунктчасына ылайык, көрсөтүлгөн жагдайлардын негизинде, карызкорду банкрот деп табуу мүмкүн эместигин соттор эске алуулары зарыл.

4. БАНКРОТТУК ЖӨНҮНДӨ ИШТЕРДИ СОТТО ТЕРИШТИРҮҮ

Кыргыз Республикасынын «Банкроттук (кудуретсиздик) жөнүндө» Мыйзамынын мааниси боюнча, банкроттук жол жобосун эки тайпага бөлүштүрүүгө мүмкүн: **соттон тышкаркы (сотсуз) жана соттук.**

Соттон тышкаркы (сотсуз) жол жоболор, өз ара, төмөнкүлөргө бөлүнүшөт:

- сотко чейинки санация же каржылык айыктыруу жана
- карыз тарапты банкроттугу жөнүндө ыктыярдуу жарыялоо.

Соттук жол- жобо карыз тарапты банкрот деп табуу жолу менен аны мажбурлап жоюуну карайт, атап айтканда райондук соттун чечими боюнча.

Ошентип, карыз тараптар –юрдикалык жактарга карата ыктыярдуу жана соттук тартипте банкроттук жол жобосун колдонуу мүмкүн.

Ал эми банкроттук жөнүндө Мыйзамдын күчү жайылтылган **жарандардын - жеке жактардын кудуретсиздигине** келсек, ага ылайык жаран сот тартибинде гана банкрот деп таанылышы мүмкүн. Мындай карызкордун өз банкроттугун ыктыярдуу жарыялоо жол жобосун колдонууга жол берилбейт.

Кыргыз Республикасынын «Банкроттук (кудуретсиздик) жөнүндө» Мыйзамына ылайык сотко кайрылууга укуктуу жак тарабынан берилген арыз карызкордун банкроттугу жөнүндө иш боюнча өндүрүштү козгоого негиз болот.

Кыргыз Республикасынын «Банкроттук (кудуретсиздик) жөнүндө» Мыйзамы тарабынан (КР «Банкроттук жөнүндө» Мыйзамынын 27-2-ст) каралган учурларда, **арыз берүүчүлөр** - карыз тарап, кредитор же кредиторлор, ушул Мыйзамда каралган учурларда банкроттук тууралу иштер боюнча Мамлекеттик орган, ушул Мыйзамда каралган учурларда башка жактар болот.

Кыргыз Республикасынын «Банкроттук (кудуретсиздик) жөнүндө» Мыйзамында сотко кайрылуу үчүн жалпы шарттар **банкроттуктун белгилери катары** көрсөтүлгөн, алар экөө:

- 1) **акчалай милдеттенмелерин толук көлөмдө төлөөгө жөндөмсүздүгү, же башка кредиторлордун алдындагы милдеттерин, бюджетке жана бюджеттен тышкаркы фонддорго милдеттүү төлөмдөрдү камсыз кылууга жөндөмсүздүгү. Мыйзамдын 9-1 ст. менен карыздын өлчөмү аныкталат.**

2) баш тартуу же талаптарды толук көлөмдө төлөөгө жөндөмсүздүгү.

Мында, **гражданинди-жеке жакты**, анын ичинде жекече ишкерди, **банкрот деп табуу үчүн**, анын милдеттенмелеринин суммалары ага тиешелүү мүлктүн наркынан ашыруу жөнүндө шарт зарыл деп таанылган.

Бул эки негиздердин бири эле бузулган болсо карыз тарапты банкрот (кудуретсиз) деп табуу жөнүндө арызды кабыл алуудан сотту баш тартууга алып келет. Акчалай милдеттенмелердин жана милдеттүү төлөөлөрдүн курамы жана өлчөмү сотко карыз тарапты банкрот деп табуу жөнүндө арызды берүү мезгилге аныкталат.

Карыз тараптын банкроттук белгилерин аныктоо үчүн акчалай милдеттенмелердин өлчөмү көңүлгө алынат, анын ичинде аларга өткөрүп берилген товарлар, аткарылган жумуш, көрсөтүлгөн кызмат үчүн карыздар, ошондой эле карызкор тараптан төлөнүүгө жаткан карыздын суммасы проценттерди эске алуу менен кошулушу керек.

Мында, граждандарга алардын ден соолугуна зыян келтирилгендиги үчүн суммаларды төлөө боюнча милдеттенмелерин аткарбагандыгы үчүн, ошондой эле автордук сый акыны төлөө боюнча пайда болгон карыздын суммалары карыз тараптын карызынын өлчөмүнө кошулбайт. Карызкор-юримдикалык жактын уюштуруучуларынын (катышуучуларынын) алдындагы милдеттенмелер акчалай милдеттенмелердин өлчөмүнө кошулбайт.

4.1. Банкроттук (кудуретсиздик) тууралуу иштердин сотко караштуулугу

Карыз тарап чече турган маселелердин биринчилери болуп – арыз менен кайсы соттук органга кайрылуу керек деген суроо.

Буга чейин "Банкроттук (Кудуретсиздик) жөнүндө" КР мыйзамына ылайык, КР ЖПКнын 26-беренесинин 3-бөлүгүнүн жана 385-беренесинин (күчүн жоготкон) банкроттук (Кудуретсиздик) жөнүндө иштер **райондор аралык соттун** гана компетенциясына кирген, ошондуктан жалпы юрисдикциядагы сот карызкорду кудуретсиз деп табуу жөнүндө арызды өзүнүн өндүрүшүнө кабыл алууга укугу жок болчу.

2020-жылдын май айында райондор аралык соттордун базасында административдик соттор түзүлүп, экономикалык иштердин сотко караштуулугу өзгөргөн. Банкроттук жөнүндө иштер экономикалык иштердин категориясы болгондуктан, банкроттук (Кудуретсиздик) жөнүндө иштерди кароо КР ЖПКнын 256, 261-беренелерине ылайык райондук сотторго өткөрүлүп берилген.

Кыргыз Республикасынын «Банкроттук (кудуретсиздик) жөнүндө» Мыйзамынын 9-2- статьясында, *карыз тарап – юридикалык жак же жеке ишкер сотко ылайыктуу арызды жиберүүгө милдеттүү* учурлардын тизмеси камтылган:

- эгерде бир же бир нече кредиторлордун талаптарын канааттандыруу, акчалай милдеттенмелерин жана (же) бюджетти жана бюджеттен тышкаркы фондуларды кошо алганда, башка кредиторлорго милдеттенмени толук аткарууга мүмкүн болбой калууга алып келсе;
- эгерде карыз тарап акчалай милдеттенмелерди жана (же) бюджетти жана бюджеттен тышкаркы фондуларга милдеттүү төлөмдөрдү төлөө боюнча милдеттенмелерди толук аткарууга жөндөмсүз болсо же ошондой абалга жете турган болсо;
- карыз тараптын уюштуруу документтерине ылайык карыз тарапты жоюу жөнүндө чечим чыгарууга ыйгарым укуктуу орган тарабынан же карыз мамлекеттик ишкананын мүлкүнүн ыйгарым укуктуу катышуучу тарабынан банкрот катарында жоюу жөнүндө чечим кабыл алынса;
- эгерде төлөөгө жөндөмсүз юридикалык жакты жоюуда кредиторлордун талаптарын толугу менен канааттандырууга мүмкүнчүлүгү жоктугу аныкталса;
- ушул Мыйзамда каралган башка учурларда.

Эгерде, юридикалык жакты жоюуну жүргүзүүдө кредиторлордун талаптарын толук өлчөмдө канааттандыруу мүмкүн эместиги аныкталса, мындай милдет карыз тараптын, жоюу комиссиясынын (жоюучуга) жетекчисине жүктөлгөн.

Карыз тарапка арызды милдеттүү берүү үчүн тиешелүү жагдайлар пайда болгон күндөн баштап бир ай берилет.

Мында, карыз тараптын иш боюнча соттук чыгымдарды төлөөгө жетиштүү мүлкүнүн жоктугу сот тарабынан банкроттук жөнүндө ишти козгоо үчүн тоскоол болуп саналбайт.

Банкроттук жөнүндө иштерди кароо катышуучулардын өзгөчө курамы менен мүнөздөлөт. Кыргыз Республикасынын «Банкроттук (кудуретсиздик) жөнүндө» Мыйзамы ишти кароодогу катышуучуларды эки тайпага бөлөт:

- банкроттук жөнүндөгү иште катышуучу жактар (арыз берүүчү, карыз тарап, кредитор же кредиторлор, кызыкдар жактар (акционерлер, катышуучулар, пайщиктер);
- банкроттук жөнүндөгү иштин процессинин катышуучу жактары (администратор, эксперттер, котормочулар, күбөлөр, мыйзам тарабынан көрсөтүлгөн учурларда башка жактар).

Райондор аралык соту банкроттук жөнүндө иштерди кароодо жарандык процесстик мыйзамдын далилдер жөнүндө негизги принциптерин жана жоболорун колдонот: далилдердин тийиштүүлүгү жана жол берилгендиги, изилдөөнүн түздөн түздүгү, мурда аныкталган юридикалык фактылардын преюдициалдык мүнөзү.

Чечимди кабыл алууда сот Кыргыз Республикасынын «Банкроттук (кудуретсиздик) жөнүндө» Мыйзамы жана Кыргыз Республикасынын ГПКси тарабынан көрсөтүлгөн маселелерди чечет.

Мындан сырткары, сот иш үчүн олуттуу мааниси бар төмөнкү жагдайларды аныкташы керек:

- арыз берүүчүнүн ушул Мыйзамдын 27-2-статьясына ылайык карыз тарапты банкрот деп табуу жөнүндө арыз берүүгө укугунун бар же жок экендигин;
- карыз тарап банкроттук процессине туура келүүчү субъекти болуп санала тургандыгын;
- банкроттук белгилерин аныктоо үчүн ушул Мыйзамдын 9-1 жана 11-статьяларында белгиленген талаптарга карыз өлчөмдөрүнүн туура келе тургандыгын;
- талап келип чыккан кредиторго карыз тараптын милдеттенмеси Кыргыз Республикасынын мыйзамдарынын талаптарына же тараптардын келишимине жооп бере тургандыгын;
- арыз берүүчүнүн талаптарынын негиздүүлүгүн аныктоого тийиш.

Банкроттук жөнүндө ишти кароонун жыйынтыгы боюнча чыгарылган Райондор аралык соттун чечими таризи жана мазмуну боюнча Кыргыз Республикасынын ГПК-нин 202-ст. тарабынан каралган талаптарга ылайык келүүсү зарыл.

Карыз тарапты банкрот деп табуу чечими төмөнкү көрсөтмөлөрдү камтууга тийиш:

- карыз тарапты банкрот деп табуу жөнүндө;
- банкроттук процессинин жол-жобосун дайындоо жөнүндө.

Мында райондор аралык соту администраторду дайындоо жөнүндө маселени кароого укуктуу эмес.

Кыргыз Республикасынын «Банкроттук (кудуретсиздик) жөнүндө» Мыйзамы биринчи инстанциялык соттун чечими банкроттук жөнүндө иштер боюнча мамлекеттик органга ал кабыл алынган күндөн тартып беш күндүк мөөнөттө атайын администраторду дайындоо маселесин чечүү үчүн жиберилет.

Карыз тарапты - жекече ишкерди банкрот деп табуу жөнүндө соттун чечиминде карыз тарапты жекече ишкер катары каттоо күчүн жоготту деп табылгандыгы тууралуу көрсөтмө болууга тийиш.

Атайын уруксаттын же лицензиянын негизинде иш жүргүзүүчү карыз тарапты банкрот деп табуу жөнүндө соттун чечиминде атайын уруксаттын же лицензиянын алып коюлгандыгы (иш-аракети токтотулгандыгы) тууралуу көрсөтмө болууга тийиш.

5. АТАЙЫН АДМИНИСТРАЦИЯЛОО

Атайын администрациялоо – карыз тарапка карата колдонуучу банкроттук процессинин жол-жобосу.

Карыз тарап – юридикалык жакка карата атайын администрациялоо **соттук же соттон тышкаркы тартипте** жүргүзүлүшү мүмкүн.

Карыз тарап – жеке ишкерге карата атайын администрациялоо **соттук тартипте** гана колдонулат.

Атайын администрациялоонун усулдары болуп **жоюу же юридикалык жакты реструктуризациялоо жана жеке ишкердин банкроттугу**.

Атайын администрациялоо жол-жобосу атайын администраторду дайындоону, кредиторлордун кызыкчылыгында үчүнчү тараптарга жоюулучу массага кошулган карыз тараптын активдерин сатууну (ажыратууну) жана юридикалык жактын же жеке ишкердин ишкердик ишин токтотулушун карайт.

<p>Жоюу - атайын администрациялоо процедурасынын ыкмасы, анда кредиторлордун талаптарын алардын кезектүүлүгүнө ылайык канааттандыруу максатында карыз тараптын жоюучу көлөмгө кошулган юридикалык жактын бардык активдерин алып коюу жана ээликтен ажыратуу каралат.</p>

Жоюуну атайын дайындалган адам - атайын администратор (жоюучу) жүргүзөт. Мында атайын администратор (жоюучу) ушул Мыйзамда жана башка мыйзам актыларында каралган укуктарды пайдаланат жана милдеттерди көтөрөт.

Жоюу аяктагандан кийин карыз тараптын иши токтотулат жана ушул Мыйзамдын талаптарына ылайык юридикалык жактардын мамлекеттик реестрине анын каттоосун жоюу жөнүндө жазуу киргизилет.

Карыз тараптын жоюулушу укук мураскорчулугуна алып келбейт.

Карыз тарапты атайын администрациялоодо жоюу ар кандай баскычта белгиленген тартипке ылайык ушул Мыйзамда каралган процедурага айлантилышы мүмкүн.

Карыз тарапты жоюу мөөнөтү *он эки айдан* ашпайт. Атайын администратордун өтүнүчү боюнча зарыл учурларда бул мөөнөт сот же кредиторлордун чогулушу менен (соттук эмес тартипте) алты айдан көп эмес мөөнөткө узартылышы мүмкүн. Жоюу мөөнөтүн узартуу жөнүндө сот аныктама чыгарат, ал даттанылышы мүмкүн.

Реструктуризациялоо - атайын администрациялоо процедурасынын ыкмасы, ал кредиторлордун таламдарында кийин сатуу үчүн карыз тараптын активдеринин базасында бир жаңы же бир канча юридикалык жакты түзүүнү карайт.

Реструктуризациялоо өндүрүштү же карыз тараптын өндүрүшүнүн бөлүгүн сактап калуунун майнаптуу каржаты болуп саналат, жана төмөнкү аракеттерди өзүнө камтыйт:

- 1) жаңы бир же бир нече юридикалык жакты түзүү;
- 2) жаңы жакка же жаңы юридикалык жактарга өтүмдүү жана өндүрүш үчүн керектүү активдерди өткөрүп берүү; жаңы юридикалык жакка талаптуу болбогон же өтүмдүү болуп саналбаган активдер, мүмкүнчүлүк боюнча, өз алдынча сатылууга тийиш;
- 3) эгерде атайын администратор алар керектүү деп эсептесе, жаңы жакка же жаңы юридикалык жактарга карыз тараптын айрым же бардык жумушчуларын өткөрүп берүү;
- 4) жаңы жакка же жаңы юридикалык жактарга карыз тараптын карыздары өткөрүлүп берилбейт;
- 5) жаңы юридикалык жакты сатуу жөнүндө кулактандырууну жарыялоо жана анын кийинки сатылышы;
- 6) Мыйзам менен аныкталган кезегине ылайык кредиторлордун арасында (күрөө менен камсыздалган кредитордун талаптары жана банкроттук процесстин чыгымдары төлөнгөндөн кийин) жоюлуучу массаны бөлүштүрүү;

Реструктуризациялоо максатында түзүлгөн жаңы юридикалык жак коммерциялык уюмдар үчүн Кыргыз Республикасынын мыйзамдарында уруксат берилген ар кандай уюштуруучулук укуктук формада уюштурулушу мүмкүн. Жаңы юридикалык жакты уюштурууда жана каттоодо атайын администратор уюштуруучу катары аракеттенет. Жаңы юридикалык жактын уюштуруу документтеринде бул тууралуу белги болууга тийиш.

Жаңы юридикалык жак же жактар атайын администратор тарабынан жаңы юридикалык жакка же жактарга өткөрүп берилген карыздардан жана активдерден тышкары, карыз тараптын карыздары менен активдери боюнча, бюджетке жана бюджеттен тышкаркы фонддорго милдеттүү төлөмдөрдү камтуу менен, карыз тараптын укук мурастоочусу болуп эсептелбейт, ошондой эле, атайын администратор тарабынан карыз тараптан жаңы юридикалык жакка карыздар менен активдер атайы

берилгенде өткөрүлүп берилбей калган карыздар жана активдер эски ишканада калышат.

Атайын администратор тарабынан жаңы юридикалык жакка өткөрүп берилбеген активдер жана карыздар карызкордун өзүндө калат.

Сот органдарын жана жергиликтүү өз алдынча башкаруу органдарын кошкондо, мамлекеттик органдар карыз тараптын карызын төлөө үчүн жаңы юридикалык жактын активдерин, анын ичинде акча каражаттарын алып коюуга укуксуз болушат.

Карыз тарапты реструктуризациялоонун алкагында анын лицензиялары, соода маркалары жана автордук укуктары жаңы түзүлгөн юридикалык жакка карыз тарапка берилген шарттарда эле өткөрүп берилет.

Реструктуризациялоо усулун колдонууда атайын администратор бөлүштүрүү баланс же өткөрүп берүү актысын түзбөйт жана мындай документтерди юридикалык жактарды бирдиктүү мамлекеттик тизмеде каттоодон өткөрүүнү ишке ашыруучу Кыргыз Республикасынын Юстиция министрлигинин органдарына жибербейт.

Атайын администратор, эгерде ал кайра уюштуруу усулун колдоно турган болсо, жогоруда көрсөтүлгөн аракеттерди аткарууга милдеттүү, анткени анын жыйынтыгында жаңы юридикалык жак, жок дегенде, карыз тараптын жарым жартылай укук мурастоочусу болуп эсептелет.

Карыз тараптын активдерин өткөрүп берүүнүн максаты жаңы түзүлүп жаткан юридикалык жактын (же жактардын) уставдык капиталына салым катары кошуу болуп саналат.

Атайын администратор жаңы юридикалык жактын (жактардын) укуктук-уюштуруу таризин тандоого милдеттүү. Эгерде, башкага маанилүү негиздер жок болсо, ал юридикалык жакты төмөнкү түрдө түзүүгө тийиш:

- а) жоопкерчилиги чектелген коом (ЖЧК);
- б) жабык типтеги акционердик коом (ЖТАК);
- с) ачык типтеги акционердик коом (АТАК).

Жаңы юридикалык жакты (жактарды) уюштурууда жана каттоодо атайын администратор жалгыз уюштуруучу (катышуучу) катары аракеттенет. Ал Кыргыз Республикасынын мыйзамдарына ылайык уюштуруу документтерин даярдоого жана жаңы юридикалык жакты каттатууга милдеттүү.

Жаңы юридикалык жактын уюштуруу документтери атайын администратор жалгыз уюштуруучу (катышуучу, акционер) болу эсептелээри жана ал атайын администратор катары сатуу максатында аракеттенээри жөнүндө көрсөтмөлөрдү камтууга тийиш.

6. АТАЙЫН АДМИНИСТРАТОР

Атайын администратор (жоюучу) - соттун чечиминин негизинде ыйгарым укуктуу орган - банкроттук жөнүндө иштер боюнча Департамент тарабынан, же кредиторлор чогулушу тарабынан дайындалган жана карыз тарапты атайын администрациялоону өткөрүүгө жооптуу администратор.

Банкроттук жөнүндө иштер боюнча мамлекеттик органдын кызматкери, Кыргыз Республикасында катталган юридикалык жак же болбосо өз ишин жеке ишкер катары жүзөгө ашыруучу Кыргыз Республикасынын жараны **администратор** боло алат.

Банкроттук жөнүндө иштер боюнча мамлекеттик органдын кызматкерлери администратор болуп саналган учурлардан тышкары, жеке ишкер же юридикалык жактын жетекчиси болуп саналган администратордун ишти жүзөгө ашыруу укугуна лицензиясы болууга тийиш. Лицензияны алуу үчүн тийиштүү квалификациясы болуш керек. Лицензиясы жок администратор катары ишкердикти алып барган жак Кыргыз Республикасынын мыйзамдарына ылайык жоопкерчилик тартат.

Лицензиялар берилиши мүмкүн эмес, ал эми берилген лицензиялар чакыртып алынууга жатат, эгерде:

- жак мамлекеттик бийлик жана башкаруу, же жергиликтүү өз алдынча башкаруу органдарында, же Кыргыз Республикасынын сот органдарында иштесе;
- иш жана (же) башка адамдардын мүлкүн башкаруу боюнча иш жүргүзүүгө чектөөсү бар адам;
- жактын мыйзамда белгиленген тартипте жоюлбаган же алынбаган соттуулугу бар болсо.
- жак аны дайындаган мезгилге чейин беш жыл ичинде жеке ишкер катарында банкрот деп табылган болсо.

Администратор катарында ишкердикти жүргүзүүгө лицензиясы бар жак, кээ бир учурларда, администратор болуп дайындалышы мүмкүн эмес, мындай учурлар болуп аны менен карыз тараптын ортосунда же аны менен башка кредитордун ортосунда **кызыкчылыктардын чыр-чатагынын** бар болушу эсептелет.

Администратор кызматына талапкер жак, төмөнкү учурларда **администратор катары дайындалышы мүмкүн эмес**, эгерде ал:

- карыз тараптын кредитуру, дебитору, катышуучу (уюштуруучу, акционер, мүчө ж.б.), төлөөгө жөндөмсүз карыз тараптын жетекчиси же

төлөөгө жөндөмсүз карыз тарап менен бүтүрүлбөгөн бүтүмдүн тарабы болсо;

- банкроттук процесси башталганга чейинки жылдын ичинде катышуучу (уюштуруучу, акционер, мүчө ж.б.), же төлөөгө жөндөмсүз карыз тараптын жетекчиси болуп саналган адам;

- жогоруда көрсөтүлгөн адамдардын жакын туугандары. Жакын туугандары деп балдары, жубайы, ата-энеси, чоң атасы менен чоң энеси, тайатасы менен тайэнеси, ага-инилери менен эже-карындаштары, анын ичинде жубайы жактан (КР ГК-нин 1142-1144-ст.ст. Мыйзам боюнча биринчи, экинчи, үчүнчү кезектеги мураскорлор катары көрсөтүлгөн жактар).

- банкроттук жөнүндө мамлекеттик органдын кызматкери тарабынан карызкордун - мамлекет катышуучу болуп саналган юридикалык жактын банкроттук процессине карата жана анын салымы (акциялардын үлүшү) 5 пайыз жана андан жогору болсо;

- жоюлбаган соттуулугу бар адам болсо;
- банкрот болгон учурдан тартып беш жыл өткөнгө чейин банкроттук негиздер боюнча жеке ишкер катары ишин токтоткон жак болсо;
- банкроттукка байланыштуу чарба жүргүзүүчү субъекттин иши токтотулган учурдан тартып беш жыл өткөнгө чейин чарба жүргүзүүчү субъекттин жетекчиси болуп саналган адам.

Администратор:

- соттук чечимдин негизинде банкроттук жөнүндө иштер боюнча мамлекеттик орган (эгерде банкроттук процесси сот тартибинде жүргүзүлсө), тарабынан;

- кредиторлор чогулушу (соттон тышкаркы тартипте) тарабынан **дайындалат.**

Бир нече талапкер болгон учурда администратор *конкурстук негизде* дайындалат.

Конкурсту өткөрүү шарттары, мөөнөттөрү жана тартиби администраторду дайындоого жооптуу органдар тарабынан аныкталат.

Администраторду анын макулдугусуз дайындоого тыюу салынат.

Администратор кызматына талапкерлердин ар бири бул кызматка барууга болгон өзүнүн каалоосун тастыктоосу зарыл жана күтүлүүчү сый акынын өлчөмүн (сый акынын өлчөмү Мыйзам менен аныкталган сый акынын максималдуу өлчөмүнөн ашырылбашы керек) көрсөтүү менен өзүнүн квалификациясынын жана тажрыйбасынын далилдерин аны дайындоого жооптуу органга бериши керек.

Администраторду дайындоого жооптуу органдын тандоосу боюнча бул маалыматтар *жазуу же оозеки түрүндө* берилет.

Администраторду дайындоого жооптуу орган *кошумча маалымат* алууга укуктуу.

Карыз тараптын банкроттук процессин соттук тартипте жүргүзүүдө карыз тарапты банкрот деп табуу жана банкроттук процесстин жол-жоболорун дайындоо жөнүндө соттун чечиминде, Мыйзамдын 27-21-ст. ылайык камтылуучу көрсөтмөлөрдөн башка, **администратордун сыйлоонун өлчөмү**, администратор аны менен макул, тиешелүү көрсөтмөлөр камтылуусу зарыл. Мыйзамдын 73-1-ст. ылайык сыйлоонун өлчөмү **сот тарабынан** бекитилет.

Ошентип, атайын администраторго утурумдук (ай сайын) төлөмдөр Мыйзамдын 73-1-статьяларында каралган тартипте жүзөгө ашырылат, ордунда жок карыз тараптын же болбосо активдери жетишсиз чарба жүргүзүүчү субъекттердин банкроттук жол-жоболорун камсыз кылуучу атайын администраторго төлөөлөрдү кошпогондо, атайын администраторго учурдагы (ар бир айлык) төлөөлөр Кыргыз Республикасынын мыйзамдарында белгиленген эмгек акынын жыйырма минималдуу өлчөмүндө жүзөгө ашырылат.

Активдер жетишсиз болгон учурда атайын администратор Кыргыз Республикасынын мыйзамдарында белгиленген минималдуу эмгек акынын он ставкасынын өлчөмүндө бир жолу берилүүчү сыйакы алат. Бул сумма банкроттук жөнүндө иштер боюнча мамлекеттик органдын адистештирилген фондунан төлөнөт.

Атайын администратор официалдуу түрдө банкроттук жөнүндө иштер боюнча мамлекеттик органдын тиешелүү буйругу чыгарылган учурдан баштап дайындалган болуп эсептелинет.

Эгерде, администратор **өзүнүн милдеттерин аткарууну токтотууну** каалаган учур болсо, анда ал аны администратор катарында дайындаган органды жазуу түрүндө маалымдоого милдеттүү.

Кредиторлордун чогулушу менен дайындалган администратор, кредиторлордун чогулушун чакыртууга жана чогулушта өзүнүн отставкасын билдирүүгө укуктуу.

Администраторду дайындаган орган, отставка тууралуу билдирүүнү алгандан, кийин 7 күндүн ичинде башка администраторду дайындоого милдеттүү.

Мыйзамдын 71-ст. ылайык атайын администратордун негизги милдети карыз тараптын активдеринин сакталышын камсыз кылуудан башка, анын алгачкы финансылык абалына талдоо жүргүзүү болуп саналат.

Карыз тараптын финансылык абалына талдоо сот чыгымдарын, атайын администратордун маянасына төлөнүүчү чыгымдарды жабуу үчүн ага таандык активдердин (күрөө предмети болуп саналган активдерден калгандарынын) жетиштүүлүгүн, ошондой эле карыз тараптын төлөөгө жөндөмдүүлүгүн калыбына келтирүү мүмкүнчүлүгүн аныктоо максатында жүргүзүлөт.

Алгачкы финансылык абалына талдоо мүмкүн болушунча тезирээк даярдалууга тийиш жана толук болушу милдеттүү эмес.

Эгерде, администратор активдери жетишсиз же банкроттук процесстин чыгымдарын жабууга жетиштүү эмес болуп калышы мүмкүн деген тыянакка келсе, анда ал аны дайындаган органга бул жөнүндө кечиктирүүсүз билдирүүгө тийиш, аны дайындаган органга активдердин жетишсиздигине карата өзүнүн тыянактары жөнүндө маалымат берет, жана ал органга өзүнүн пикирин айтат.

Аны дайындаган орган төмөнкү чечимдердин бирин кабыл алууга укуктуу:

1. тийиштүү процесстин же жол-жобону токтотуу жана атайын администраторду өзүнүн милдеттерин аткаруудан бошотуу;

2. Мыйзам менен каралган кээ бир милдеттерден атайын администраторду бошотуу боюнча шарттарды кошуу менен тийиштүү процесстин же жол-жобону улантуу жөнүндө жана аны улантуунун шарттарын аныктоо, мисалы, активдерди сатуу жөнүндө кулактандырууну жарыялоо боюнча милдетинен.

Атайын администратор, кайсы-бир кредитор кезектүүлүккө болгон өзүнүн укугунан баш тарткан учурлардан сырткары, Мыйзам тарабынан аныкталган, **кезектүүлүктү сактоо** милдетинен бошотулушу мүмкүн эмес.

Карыз тараптын активдердин жетишсиздиги учурунда атайын администратор, аны атайын администратор катарында дайындаган орган аны банкроттук процесстин чыгымдарын төлөөдөн бошоткон шартта, атайын администрациялоо жол-жобосун улантуусу мүмкүн.

Атайын администратор банкроттук жөнүндө иштер боюнча мамлекеттик орган же кредиторлордун чогулушу тарабынан дайындалганына карабастан, **атайын администратор өзүнүн дайындалганы жөнүндө кулактандырууну жарыялоого жооптуу.**

Эгерде, кулактандырууну жарыялоо мезгилинде атайын администратордун сыйлоосун төлөө үчүн каражат (карыз тараптын активдерин сатуудан) жетиштүү экени белгисиз болсо, атайын администратор, ошого карабастан, белгиленген тартипте кулактандырууну жарыялоого тийиш.

Атайын администратордун кулактандыруусу, республикалык гезиттердин жана карыз тараптын чарбалык ишкердигин жургузгөн орду боюнча *областтык же жергиликтүү гезиттин* биринде атайын администратор деп шайлоо тууралуу чечим кабыл алынган күндөн баштап 5 календарлык күндөн кечиктирилбестен, бир жолу жарыяланат.

Эгерде, атайын администратор банкроттук жөнүндө иштер боюнча мамлекеттик орган тарабынан дайындалган болсо, анда атайын администратор кулактандырууну жарыялоого милдеттүү, анда аны дайындоо жөнүндө гана эмес, кредиторлордун чогулушунун чакырылышы жөнүндө да маалымат көрсөтүлүүгө тийиш. Кредиторлордун чогулушун өткөрүү тууралуу кулактандыруу атайын администраторду дайындагандан кийин 5 күн ичинде жарыяланууга тийиш жана кулактандыруу жарыяланган датадан кийин 21 күндүн ичинде өткөрүлүүгө тийиш. Кредиторлордун чогулушу башка атайын администраторду тандоого укуктуу.

Кредиторлорго атайын администрациялоо жол-жобосун жүргүзүү жөнүндө, кредиторлордун укуктары тууралуу маалыматты жеткирүү жана атайын администратордо бар болгон маалыматтын негизинде кредиторлордун суроолоруна жооп берүү **кредиторлордун чогулушунун негизги максаты.**

Кредиторлордун чогулушу сотко башка жол-жобону дайындоо жөнүндө өтүнүч менен кайрылууга укуктуу, мисалы, реабилитацияны же тынышуу макулдашууну. Чогулуш бул маселе боюнча добушка салууга жана кабыл алынган чечим жөнүндө маалымат берүүгө укуктуу.

Кыргыз Республикасынын «Банкроттук (кудуретсиздик) жөнүндө» Мыйзамынын жоболоруна ылайык сот кредиторлордун өтүнүчүн кароого укуктуу.

Атайын администратор дайындалган мезгилден баштап 5 күндүн ичинде юридикалык жактарды жана жеке ишкерлерди каттоону жүргүзгөн мамлекеттик органдарга карыз тараптын атайын администратору дайындалганы жөнүндө, аны дайындаган убактысын жана датасын көрсөтүү менен маалыматты, мамлекеттик ресстрге тиешелүү жазууларды киргизүү үчүн, билдирүүгө милдеттүү.

Атайын администратор дайындалган мезгилден баштап 5 күндүн ичинде банкроттук жөнүндө иштер боюнча мамлекеттик органга карыз тараптын толук атын (аталышын) жана юридикалык дарегин, атайын администратордун толук атын, анын лицензиясынын маалыматтарын, атайын администратор катары ал квалификациясынан ажыратылбаган фактысын тастыктоону, ошондой эле, анын дарегин, телефонунун жана

факстын (бар болсо) номерин билдирүү менен кулактандыруунун көчүрмөсүн бул органга жиберүүгө милдеттүү.

Банкроттук жөнүндө иштер боюнча ыйгарым укуктуу орган тарабынан дайындалган атайын администратор, дайындалган мезгилден баштап 5 күндүн ичинде сотко кулактандыруунун көчүрмөсүн берүүгө тийиш. Ошондой эле, атайын администратор, ал тарабынан банкроттук жөнүндө иштер боюнча мамлекеттик органга берүүгө тийиш болгон маалыматтын баарын сотко берүүгө тийиш.

Атайын администратор төлөөгө кудуретсиз - карыз тараптын карызкору болуп саналышкан жактардан карыздарды өндүрүү боюнча чараларды, төмөнкү эрежелерди сактоо менен, көрүүгө укуктуу:

1. атайын администратор карызкорлор өздөрү карызды мөөнөтүнөн эрте төлөөгө макул болушкан учурларды кошпогондо, карызкорлордон карызды мөөнөтүнөн мурда төлөөнү талап кылууга укугу жок, б.а. келишимде көрсөтүлгөн төлөө мөөнөтүнөн эрте;

2. эгерде карызкорлор өздөрүнүн карыздарын төлөөгө макул болушса атайын администратор аларга арзандатууларды сунуштоого укуктуу. Мындай арзандатуу эрте төлөмдөр жүргүзүлүп жаткан периодко карата жана такталган периодко коюлган стандарттык рыноктук проценттик ставкалар боюнча (мисалы, ГКО боюнча төлөнүүчү проценттик ставкалар) колдонулат;

3. эгерде белгиленген мөөнөттөрдө карызкорлор карыздарын төлөшпөсө, анда атайын администратор мындай карыздарды төлөөнүшүн камсыздай турган тиешелүү чараларды көрүүгө милдеттүү, анын ичинде:

4. карызкорлорго карата банкрот-карыз тарап өндүрүүнү кайсы бир камсыздоого айлантууга (күрөө, кепилчилик (кепил), кармап калуу ж.б.) укугу бар;

5. сотко доо коюу жолу менен карызды өндүрүү;

6. карызкорлорго каршы банкроттук процессин козгоо;

7. Кыргыз Республикасынын мыйзамдарына ылайык келген башка чараларды кабыл алуу;

8. Мыйзамдын 66-ст. 1-п. ылайык, карызды өндүрүү жөнүндө сотко доо коюуда атайын администратор мындай учурларга белгиленген мамлекеттик алымды төлөбөйт.

Банкроттук тууралуу ишти кароодо Мыйзамдын 65-ст. 4-пунктуна ылайык атайын администратор атайын администрациялоо процедурасы колдонулуп жаткан карыз тараптын бирден-бир мыйзамдуу өкүлү болуп саналарын жана **атайын администратор дайындалган мезгилден баштап банкрот-ишканын жетекчиси кызматынан четтетилет жана карызкордун иштерин башкаруу толугу менен атайын администраторго жүктөлөрүн билүү керек.**

Ошентип, өзүнүн ыйгарым укугунун чегинде сотко кайрылууда атайын администраторго сотто ишти жүргүзүүгө башка эч кандай далилдер талап кылынбайт.

Атайын администрациялоо жол-жобосунун башталышында **карызкордун жетекчисин** кызматынан **четтетүү** аны карызкордун мүлкү менен башкаруу жана тескөө боюнча иш милдеттерин аткаруудан четтетүүнү түшүндүрөт жана карызкордун жетекчисин карызкорду банкрот (кудуретсиз) деп табуу жөнүндө биринчи инстанциялык соттун чечимине же аныктамасына, апелляциялык инстанциядагы соттун апелляциялык чечимине келтирилген апелляциялык даттанууга же кассациялык даттанууга кол коюу укугун жокко чыгарбайт.

6.1. Атайын администратордун аракеттерин даттануу

Банкроттук процессинин жол-жобосу башталган жана атайын администратор дайындалган мезгилден баштап, атайын администрациялоо процедурасы колдонулуп жаткан карыз тараптын бирден-бир мыйзамдуу өкүлү болуп атайын администратор санала турганын эсепке алуу керек.

Кыргыз Республикасынын «Банкроттук (кудуретсиздик) жөнүндө» Мыйзамынын талаптары атайын администратор тарабынан бузулган учурда атайын администратордун аракеттери, банкроттук процессин контролдогон сотко (банкроттук жол жобосу соттук тартипте жүргүзүлгөндө) кредиторлор тарабынан даттанылышы мүмкүн.

Банкроттук жол жобосу соттук эмес тартипте жүргүзүлгөндө атайын администратордун аракеттери тиешелүү райондор аралык сотко даттанылышы мүмкүн.

Банкроттук жол жобосу соттук тартипте жүргүзүлгөндө кредитордун (кредиторлордун) атайын администратордун аракеттерине келтирилген арыз мурда сот тарабынан каралган банкроттук (кудуретсиздик) тууралуу иштин алкагында каралат.

7. ТЫНЫШУУ КЕЛИШИМИ

Кыргыз Республикасынын «Банкроттук (кудуретсиздик) жөнүндө» Мыйзамынын 105-ст. ылайык **сот тартибинде банкрот ишинин каалаган учурунда** карыз тарап жана кредитор карыз тараптын милдеттенмелерин токтотууну, кредиторлордун бул милдеттенмелери боюнча карыз тарапка талаптарынын өлчөмүн азайтууну жана (же) аларды

аткарууну кийинкиге калтырууну караган макулдашуу (тынышуу келишими) түзүүгө укуктуу.

Тынышуу келишими менен каралган укуктарды жана милдеттерди өзүнө алган, үчүнчү жактардын тынышуу макулдашуусуна катышуусуна мыйзам чыгаруучу жол берет.

Кыргыз Республикасынын «Банкроттук (кудуретсиздик) жөнүндө» Мыйзамынын 110, 112-ст.ст. талаптарын сактоо менен **тынышуу келишими сот тарабынан бекитилүүгө жатат.**

Тынышуу келишими аны бекиткен күндөн баштап күчүнө кирет жана бардык кредиторлор үчүн милдеттүү болуп саналат. Күчүнө кирген тынышуу келишимин аткаруудан бир тараптуу баш тартууга жол берилбейт.

Сотко бекитилүүгө келтирилген тынышуу келишими төмөнкү жоболорду камтууга тийиш:

- өлчөмдөр жөнүндө,
- мөөнөттөр жана
- карыз тараптын милдеттенмелеринин өлчөмү, аткаруу мөөнөтү жана тартиби жана (же) карыз тараптын милдеттенмелеринин карызды кечирүү, кечирүү акысын төлөө, милдеттенмени жаңыртуу жолу менен же болбосо граждандык мыйзамдар тарабынан каралган башка ыкмалар менен токтотулушу жөнүндө.

Тынышуу келишими биринчи жана экинчи кезектеги кредиторлордун карызы төлөнгөн шартта түзүлүшү мүмкүн.

Тынышуу келишиминин бекитилиши банкрот ишин жүргүзүү жана администраторлордун ыйгарым укуктарын токтотуу үчүн негиз болуп саналат. Тынышуу келишимин бекитүүдө сот *аныктама* кабыл алат.

Сот тарабынан *тынышуу келишимин бекитүүдөн баш тарткандык жөнүндө* чечим чыгарылган учурда, ал түзүлбөгөн болуп эсептелинет.

Тынышуу келишимин бекитүүдөн баш тарткандык жөнүндө сот тарабынан чечимдин чыгарышы жаңы элдешүү келишимин түзүүгө тоскоол болбойт.

Карыз тараптын, кредитордун арызы боюнча сот тарабынан тынышуу келишими **жараксыз** деп табылышы мүмкүн. Тынышуу келишиминин жараксыз деп табылышы *карыз тарапка банкроттук жөнүндө иштер боюнча иш козгоону кайрадан баштоо* үчүн негиз болуп саналат. Өндүрүштү кайрадан баштоо жөнүндө сот аныктама чыгарат.

Мурда түзүлгөн тынышуу келишимин аткарбаган же тийиштүү түрдө аткарбаган карыз тарапты банкрот деп табуу жөнүндө иш козголгон учурда реабилитациялоо жана санация ишин жүргүзүү колдонулбайт.

Тынышуу келишимин бекитүүдө, аныктаманын резолюциялык бөлүгүндө сот тынышуу келишиминин бардык шарттарын толук өлчөмдө кайталап көрсөтөт.

Соттук практикадан талкуулоо үчүн мисал:

Банкроттук жөнүндө талашты кароодо сот тарабынан «Мир» ЖЧК менен «Круз» ЖЧКнун ортосунда тынышуу келишими бекитилген. Тынышуу келишиминин шарттары боюнча тараптардын карыздары өз ара чегерүү жүргүзүлгөн, иш боюнча өндүрүш токтотулган. Акырында «РИО» ЖЧКнун арызы боюнча карыз тарапка банкроттук жөнүндө иш козголгон жана атайын администратор дайындалган.

«РИО» ЖЧК тынышуу келишими кредитордун укуктары менен мыйзамдуу кызыкчылыктарын бузат деп эсептеп, сотко «Мир» ЖЧК менен «Круз» ЖЧКнун ортосунда түзүлгөн тынышуу келишимин жараксыз деп табуу жөнүндө кассациялык даттануу менен кайрылган.

Райондор аралык сотунун аныктамасы менен «РИО» ЖЧКнун тынышуу келишимин жараксыз деп табуу жөнүндө арызы боюнча иш боюнча өндүрүш токтотулган, анткени «РИО» ЖЧК жогоруда көрсөтүлгөн иш боюнча кредитор болуп саналбаган.

Тынышуу келишими туура түзүлгөнбү?

«РИО» ЖЧКнун даттануу бергенге укугу барбы?

8. ЖЕКЕ ИШКЕРДИН БАНКРОТТУГУ

Жеке ишкердин банкроттугу - төлөөгө жөндөмсүз карыз тарап - жеке ишкерди атайын администрациялоо жол жобосунун жөндөмсүз карыз тарап – юридикалык жакты атайын администрациялоо жол жобосунан **төмөнкү айырмачылыктары бар:**

- атайын администрациялоо жол жобосу жүргүзүүдө жеке ишкерге "банкрот" деген термин колдонулушу мүмкүн;

- жеке ишкер соттун чечими боюнча гана банкрот катары таанылат. Соттук эмес тартипте атайын администрациялоо жол жобосу кредиторлордун чогулушу (жеке ишкердин макулдугу менен да) тарабынан козголушу мүмкүн эмес;

- жеке ишкер анын ишкердик ишине тиешеси жок (бирок, эгерде ал банкрот деп табылса, анда анын өздүк (жеке) карыздары боюнча

кредиторлор банкроттук процесстин жүрүшүндө төлөө үчүн өздөрүнүн талаптарын берүүгө укуктуу) өзүнүн өзүмдүк (жеке) карыздары эмес, анын ишкердик иши менен байланышкан гана карыздарды төлөөгө жөндөмсүздүгүнөн банкрот деп табылышы мүмкүн;

- жеке ишкер өзүнүн банкроттугуна күнөөлү деп табылышы жана Мыйзамга ылайык сот тарабынан белгиленген мөөнөткө (дисквалификация мезгили) дисквалификацияланышы (ишкердик ишин жүргүзүүгө тыюу салынуу) мүмкүн;

- жеке ишкер анын ишкердик иши администратор тарабынан башкарылып жаткан мөөнөткө (дисквалификация мезгили) өзүнүн кредиторлорунун доо талаптарынан корголгон;

- жеке ишкер өз банкроттугунда күнөөсүз деп табылышы мүмкүн (банкроттукка алып келген жагдайларды кароодо, мисалы, мамлекетте каржылык кризис) жана бул учурда анын дисквалификацияланышы мүмкүн эмес (бирок анын активдери кредиторлорго анын карыздарын төлөө үчүн бары бир сатылууга жатат);

- жеке ишкердин бардык активдерин өндүрүү мүмкүн эмес: аны (ошондой эле анын үй бүлөсүн, эгерде бар болсо) кармоо үчүн жетиштүү мүлктү жана каражаттарды калтыруу керек, бирок өндүрүүнү атайын администрациялоо жол жобосунун башталышында жеке ишкер ээлик кылган мүлктөргө гана эмес, дисквалификация мезгили убагында сатып ала турган (ала турган) мүлктөрүнө да айландырууга мүмкүн;

- жеке ишкердин активдерин сатуудан алган каражаттардан анын карыздарын төлөп бүткөндөн кийин, жана дисквалификация мезгили (эгерде ал аныкталган болсо) өткөндөн кийин ал реабилитацияланган болуп эсептелинет (өзүнүн ишкердик карыздарынан төлөп кутулган жана ага жүктөлгөн бардык дисквалификациялык тыюулардан көз каранды эмес жана ошондуктан өзүнүн ишкердик ишин баштоого (улантууга) укуктуу, мисалы, жаңы өндүрүштү түзүү же директор катары иштөө);

- жеке ишкерди кыянат банкрот деп тапкан учурда, атап айтканда, жети жылдын ичинде жекече ишкерди үч жолу банкрот деп таануу учурунда, ал андан узагыраак мөөнөткө дисквалификацияланышы мүмкүн.

Жеке ишкердин банкроттугу, аны банкрот деп табуу жөнүндө соттун чечими күчүнө киргенден жана атайын администратор дайындалгандан кийин башталат.

Атайын администратордун ролу, юридикалык жактын атайын администраторунун ролундай эле болуп саналат. Мында **төмөнкү өзгөчөлүктөрдү** эсепке алуу керек:

- атайын администратор өзүнүн иш-милдеттерин төмөнкүлөр бүтүрүлгөнгө чейин ишке ашырат:

- банкроттун активдерин сатууга жана кредиторлордун талаптарын канааттандырууга;

- дисквалификация мезгилине, банкрот тарабынан анын дисквалификациялоо шарттарын сактаганын камсыздоого жана өндүрүүнү бул мезгилде сатып ала турган (ала турган) мүлккө (акчалай каражаттарга) айландырууга мүмкүнчүлүккө ээ болууга;
- атайын администратор банкротту атайын администрациялоо башталгандан кийинки мезгилден дисквалификациялоо мезгили аяктаганга чейин кредиторлордун мыйзамсыз талаптарынан коргоо боюнча өзгөчө рол ойнойт;
- атайын администратор өндүрүүнү банкроттун бардык мүлкүнө айландырууга укуктуу эмес;
- атайын администратор, банкрот-жеке ишкердин активдери банкроттук процесстин чыгымдарын төлөө үчүн жетиштүү экенин билүү үчүн токтоосуз банкрот-жеке ишкердин активдеринин талдоосун өткөрүүгө милдеттүү; эгерде активдер жетишсиз болсо, анда атайын администратор өзүнүн атайын администратордук милдеттерин алып таштоо жана ишкердикти бүтүрүү жөнүндө сотко кайрылууга укуктуу; сот тарабынан мындай чечим чыгарылган учурда дисквалификация мезгилинде атайын администратордун ишкердигин жана милдеттерин банкроттук жөнүндө иштер боюнча мамлекеттик орган тарабынан аткарылат.

Кредиторлор атайын администраторго төмөнкү талаптарды коюуга укуктуу:

1. бул ишкердик иши анын банкрот деп табылышына себеп болбогон учурда дагы, банкроттун ишкердик ишти аркалаган процессте пайда болгон карыздарды төлөө боюнча;

2. банкроттун өздүк (жекече) карыздарына (ишкердик ишине эч кандай тиешеси болбогондор, мисалы, алименттерди төлөө боюнча).

Эгерде өздүк (жекече) карызын төлөө боюнча талабы бар кредитор:

- атайын администраторго талабын койбосо, анда бул кредитор, Кыргыз Республикасынын ГК менен белгиленген доонун эскирүү мөөнөтүнүн эрежелерин сактоо менен, өзүнүн карызын банкроттук процесс аяктагандан кийин (же дисквалификация мезгили бүткөндө) жеке ишкерден талап кылып алууга укуктуу.

- атайын администраторго талабын койсо, анда мындай талап Мыйзамдын 87-ст. аныктаган тиешелүү кезеги менен төлөнөт; эгерде банкроттун активдеринин жетишсиздигинен кайсы бир талаптын бөлүгү канааттандырылбай калса, анда бул бөлүк дисквалификация мезгилинин аягында төлөнөт.

- Эгерде банкроттун ишкердик ишти аркалаган процессте пайда болгон карызды төлөө боюнча талабы бар кредитор, атайын администраторго талабын койбосо, анда бул кредитордун талабы дисквалификация мезгилинин аягында төлөнөт.

Атайын администрациялоо жол жобосу башталгандан кийин кредиторлорго банкротко же анын үй-бүлөсүнүн мүчөлөрүнө карыздарды төлөп бер деген талабы менен кайрылууга тыюу салынат. **Кредиторлор атайын администраторго гана кайрылууга тийиш.**

Зарылдык болгондо атайын администратор кредиторлордун талап кылууларынан банкротту коргоо боюнча тиешелүү чараларды көрүү өтүнүчү менен сотко кайрылууга укуктуу.

Жеке ишкер өзүнүн карыздары боюнча чектелген жоопкерчилик тартпайт. Банкроттун бардык активдерине, анын ишкердик ишине тикелей тиешеси жок мүлктөрү да, башка юридикалык жактарда (граждандык мыйзамдар менен чыгарыла тургандардан башкасы) бар болгон кайсы бир акциялары же үлүштөрү да кошулуп, кредиторлордун талаптарын канааттандыруу үчүн өндүрүүгө айландырылышы мүмкүн, эгерде Кыргыз Республикасынын «Банкроттук (кудуретсиздик) жөнүндө» Мыйзамынын жоболору менен башкасы белгиленбесе.

Өндүрүү айландырылууга мүмкүн болгон мүлктөр төмөнкүлөргө бөлүнөт:

1. "алгачкы мүлк" - банкрот атайын администрациялоо жол жобосунун башталган мезгилинде ээлик кылган мүлк;

2. "экинчилик мүлк" – банкрот тарабынан, атайын администрациялоо жол жобосу башталгандан кийин жана жол жобо аяктаганга же дисквалификация мезгилинин (эгерде белгиленген болсо) аякташына чейин, сатып алынган (алынган) мүлк.

Кыргыз Республикасынын ГПК-си жана башка мыйзамдар менен өндүрүү айландырылууга мүмкүн болгон мүлктүн тизмеги аныкталган.

Банкроттун үй-бүлө мүчөлөрү, ишкер өнөктөштөрү же достору ээлик кылган мүлккө өндүрүү айландырылышы мүмкүн, эгерде атайын администратор бул мүлк мурда банкротко тиешелүү болгонун жана ал аны менен жеке ишкер катары төлөөгө жөндөмсүз болгондон кийин тескегенин, жана атайын администратор бул мүлктү талап кылууга укуктуу экенин же ал үчүн компенсация төлөй турганын далилдей алса.

Дисквалификациялоо мезгилинин ичинде **банкрот** атайын администраторго "экинчилик мүлктү" кошуп, кайсы бир активдер жөнүндө билдирүүгө милдеттүү.

Атайын администраторго банкрот, ошондой эле (оозеки же жазуу жүзүндө) бардык бул активдер, карыз милдеттенмелер тууралуу жана ишке тиешелүү башка маалыматтарды берүүгө милдеттүү.

Атайын администратор активдер менен башкаруу жана контролдоо мүмкүнчүлүгүнө ээ болуш үчүн, активдерге тиешеси бар болгон бардык документтерди жана материалдарды банкрот атайын администраторго берүүгө милдеттүү.

Дисквалификациялоо мезгилинин ичинде төмөнкү жоболор колдонулат:

- Атайын администратор банкроттун, анын ишкердик иши тууралуу, жападан жалгыз өкүлү болуп саналат, бирок банкрот өзүнө жана үй-бүлөсүнө керектүү (азык-түлүктөрдү, керектүү товарларды алуу, электр, газ ж.б. керектүү кызматтар үчүн төлөө ж.б.) бүтүмдөрдү (келишимдерди) түзүүгө өзүнүн укук жөндөмдүүлүгүнөн жана аракетке жөндөмдүүлүгүнөн ажыратылбайт, банкротко атайын администратордон мындай бүтүмдөрдү (келишимдерди) түзүү үчүн уруксат алуу керек эмес, бирок атайын администратор банкрот тарабынан жүргүзүлгөн төлөмдүн булагын жана көрсөтүлгөн чыгымдардын керектүүлүгүн текшерүүгө укуктуу;

- банкрот өндүрүү айландырууга мүмкүн эмес активдер менен ээлик кылууга, колдонууга жана тескөөгө, ошондой эле мындай активдерди сатуудан алган каражаттарды өзүнүн жеке муктаждыгы үчүн (атайын администратордун уруксаты жок) колдонууга укуктуу;

- банкротко ишкердик иши менен алектенүүгө тыюу салынат, мисалы, ал кайсы бир юридикалык жакка инвестиция салууга укугу жок же анын катышуучусу болууга (эгерде кандайдыр бир ыкма менен акцияларды же үлүштөрдү кайсы бри юридикалык жактан сатып алса, анда мындай акцияларга же үлүштөргө атайын администратор тарабынан өндүрүү айландырылат) тыюу салынат;

- банкротко кайсы бир юридикалык жактын башкаруу оргнадарында жетекчилик орундарды ээлөөгө тыюу салынат. Ал директор (аткаруу же байкоочу) боло албайт же кайсы бир директорлорго көрсөтмө берүүчү абалда боло албайт, же юридикалык жактын каржыларына контролдоо же байкоо жүргүзө турган кайсы бир орунду ээлөөгө, же юридикалык жактын ишкердик стратегиясына же чечимине таасир бере албайт.

- Банкротко жогорудагы пунктка каршы келбеген жумушка, кызматка орношууга тыюу салынбайт; банкрот тарабынан үзгүлтүксүз алчу кайсы бир эмгек акысы, анын эмгек акысынын өлчөмү 15 минималдуу эмгек акыдан ашкан учурлардан башкасы, анын өздүк колдонуусуна калышы керек;

- банкротко андан акчалай каражаттарды төлөөнү же материалдык активдерди өткөрүп берүүнү талап кылган кайсы бир милдеттенмелерди өзүнө алууга, мындайды аткаргандан мурда ал бүтүм боюнча өзүнүн өнөктөшүн банкрот болуп саналганын эскерткен учурлардан башкасы, тыюу салынат; банкрот товарларды же кызматтарды сатып алууга

келишимдерди эскертүүсүз түзүүгө укуктуу, эгерде ал товарлар жана кызмат үчүн алдын ала төлөсө.

- банкротко, ал аны шайлоочуларга (бардык шайлоо материалдарында же бардык өзүнүн сөз сүйлөөлөрүндө) дисквалификацияланган банкрот болуп саналганын билдирген учурлардан башкасы, шайлануучу кызматты ээлөөгө тыюу салынат;

- банкротко шайлануучу кызматка (эгерде башкасы мыйзам менен каралбаса) өзүнүн талапкерлигин коюуга тыюу салынбайт, бирок ал банкрот болуп саналганын шайлоочулар билиш үчүн маалыматты берүүгө милдеттүү; кызматка шайланган жак жана андан кийин банкрот болуп калса, өзүнүн ээлеген ордуна отставкага кетүүгө милдеттүү эмес, эгерде ал мындай кызматты ээлөөнүн алдында атайын шарт коюлган эмес болсо же мыйзам менен башкасы каралбаса.

9. ОРДУНДА ЖОК КАРЫЗ ТАРАПТЫН БАНКРОТТУГУ

Кыргыз Республикасынын «Банкроттук (кудуретсиздик) жөнүндө» Мыйзамынын 125-ст. ылайык карыз тарап, эгерде ал өз иш-аракетин токтотсо жана карыз тарап жеке жак жок учурда иштей албай турган болсо (жеке ишкер, юридикалык жактын жетекчиси же катышуучусу) жана анын турган жерин алты айдын ичинде аныктоого мүмкүн болбосо, **ордунда жок** деп эсептелет.

Ордунда жок карыз тарапты банкрот деп таануу жөнүндө **арызды берүүнүн кээ бир өзгөчөлүктөрү** бар. Ордунда жок карыз тарапты банкрот деп таануу жөнүндө арыз кредитордук карыздын өлчөмүнө карабастан кредитор (кредиторлор), банкроттук жөнүндө иштер боюнча мамлекеттик орган тарабынан берилиши мүмкүн. Мында арыз берүүчү банкроттук жөнүндө мамлекеттик орган болуп саналган учурларды кошпогондо **атайын администрациялоо жол-жоболорун финансылоо боюнча чыгымдарды**, анын ичинде атайын администраторго сыйакы төлөөнү **арыз берүүчү тартат**. Атайын администрациялоо жол-жобосунун чыгымдарын финансылоо үчүн арналган акча каражаттары арыз берүүчү тарабынан банкроттук жөнүндө иштер боюнча мамлекеттик органдын адистештирилген фондунун эсебине которулат.

Банкроттук процессинде карыз тарап (жетекчи, жеке ишкер же карыз тараптын катышуучусу) табылган учурда, атайын администрациялоо жол-жобосу менен байланышкан сарптоолор банкроттук жөнүндө ишти караган сот тарабынан карыз тараптан өндүрүлүшү мүмкүн.

Ордунда жок карыз тарапка карата **соттук тартипте атайын администрациялоо жол-жобосу гана колдонулат**.

Ордунда жок карыз тарапты банкрот деп таануу жөнүндө арыз берүү укугуна ээ жактар, аталган арызга карыз тарапты ордунда жок дегенге мүмкүнчүлүк берүүчү жагдайлардын бардыгын тастыктаган документтерди тиркеши милдеттүү, атап айтканда:

- байланыш органынын карыз тарапка корреспонденцияны тапшырууга мүмкүн эместигин тастыктаган документи,
- салык органына салыктык отчеттору берилбегендиги жөнүндө салык инспекциясынын тастыктамасы,
- карыз тарап тарабынан өзүнүн ишкердигин иш жүзүндө токтоткондугунун далилдери,
- банкроттук жөнүндө иштер боюнча мамлекеттик органдын атайын фондунун эсебине атайын администрациялоо жол-жобосунун чыгымдарын каржылоо үчүн арналган акча каражаттарынын которулгандыгын ырастоочу документ.

Мындай документтер берилбеген учурда сот аталган арызды **кайра кайтарат**.

Талкуулоо үчүн соттук практикадан мисал:

Банкроттук жөнүндө иш боюнча департаменти жеке ишкер Л.А.Латипованы, бюджетке жана бюджеттик эмес фонддорго салыктарды төлөө боюнча талаптарды канааттандырууга мүмкүн эместигине байланыштуу, аны ордунда жок карыз тарап катары банкрот (кудуретсиз) деп таануу жөнүндө арыз менен кайрылган.

Иш материалдары менен Латипова Л.А. бюджетке жана бюджеттик эмес фонддорго 167923 сом карызы бар экени аныкталган.

Салыктык инспекциянын чечимдеринин негизинде сот аткаруучу тарабынан салыктар жана жыйымдар боюнча өнбөгөн калдыктын суммасына аткаруу өндүрүшүн козгогон.

Каттоо жүргүзүүчү органдардын маалыматтарынан жеке ишкер Л.А.Латипованын менчигинде мүлк катталган эмес.

Арыз берүүчү тарабынан банкроттук жөнүндө иш боюнча чыгымдар жабылуучу мүлктөр табылып калышы мүмкүндүгүн негиздеген далилдер келтирилбеген, ошондой эле милдеттүү төлөмдөр жана акчалай милдеттенмелер боюнча карыз жарым жартылай төлөнгөн.

Карыз тараптын мүлкү жоктугуна себептүү арыз берүүчү тарабынан мүлктүн табылып калуу ыктымалын негиздөөчү далилдер келтирилбеген, ошондой эле бул чыгымдарды төлөөгө даяр башка кредиторлордон арыз түшкөн эмес, Бишкек шаарынын райондор аралык соту ЖИ Л.А.Латипованы банкрот деп табуудан баш таркан, анткени андан карыз өндүрүү жөнүндө аткаруу өндүрүшү бар жана банкроттук боюнча чыгымдарды жабуу үчүн мүлк жок. Сот туура чечим кабыл алганбы?

10. АЙЫЛ ЧАРБА ӨНДҮРҮШҮНДӨ ИШТЕГЕН ЖАКТАРДЫН БАНКРОТТУГУ

Фермердик (дыйкан) чарбасы, жамааттык дыйкан чарбасы, ошондой эле башка айыл чарба ишканасы ошол чарбанын кредиторлорунун арызына ылайык соттун чечими менен банкрот катары таанылышы мүмкүн.

Аталган чарбалар кредиторлор менен биргелешкен чечим боюнча соттон тышкары тартипте өзүлөрүн банкрот деп жарыялашы мүмкүн.

Айыл чарба (фермердик, дыйкан) өндүрүшүндө иштеген карыз тараптын банкроттугу жөнүндө маселени кароодо айыл чарба (фермердик, дыйкан) өндүрүшүнүн мезгилдүүлүгү жана анын жаратылыштык-климаттык жана айыл чарба ишин жүргүзүүнүн башка шарттарынан көз карандылыгы, ошондой эле айыл чарба ишинин тиешелүү мезгилинин аякташы менен айыл чарба ишканасы тарабынан алына турган кирешенин эсебинен кредиторлордун талаптарын канааттандыруу мүмкүндүгү эске алынууга тийиш.

Эгерде администрациялоонун максаттарына жетишүү табигый жана техногендик мүнөздөгү өзгөчө кырдаалдардын же болбосо өзгөчө жагымсыз жаратылыштык-климаттык шаарлардын натыйжасында мүмкүн болбогон учурда, сот администратордун өтүнмөсү боюнча кредитордун макулдугу менен банкроттук жол-жобону жүргүзүүнүн *мөөнөтүн эки жылдан көп эмес убакытка узартууга* укуктуу.

Карыз тарапта активдер болгондо, администратор тарабынан өндүрүштү, анын ичинде атайын администрациялоонун *реабилитациялоо жол-жоболорун* жүргүзүү же жол жоболорду *реструктуризациялоо усулун* колдонуу жолу менен сактап калуу боюнча чаралар көрүлүүгө тийиш.

Фермер (дыйкан) чарбаларынын банкрот болуу ишинин жүрүшүндө Кыргыз Республикасынын «Банкроттук (кудуретсиздик) жөнүндө» Мыйзамынын ченемдери колдонулат.

11. СОТТОР ТАРАБЫНАН БАНКРОТТУК (КУДУРЕТСИЗДИК) ЖӨНҮНДӨ ИШТЕРДИ КАРОО ТАРТИБИ

Кыргыз Республикасынын Жарандык процесстик кодексинин 28-статьясынын 3-пунктуна жана 256 – статьясынын 11-пунктуна ылайык юридикалык жактардын жана жеке ишкерлердин банкроттук (кудуретсиздик) жөнүндө иштери **райондор аралык соттор тарабынан** каралат, мында арыз жазуучу (кредитор) юридикалык жак же жеке жак болуп саналары маанилүү эмес.

Банкроттук (кудуретсиздик) жөнүндө иштерди даярдоо Кыргыз Республикасынын ГПК-нин талаптарына ылайык келүүгө тийиш, сот ал процессте Кыргыз Республикасынын ГПК-нин 150, 151-ст.ст. каралган бардык жагдайларды айкын кылууга чараларды көрүүгө тийиш.

Банкроттук (кудуретсиздик) жөнүндө иштер **өзгөчө өндүрүштөгү** иштер болуп саналарына негизделип, аларды кароо *Кыргыз Республикасынын ГПК-нин Экономикалык иштер боюнча өндүрүштүн өзгөчөлүктөрүн караган 25-главасынын* эрежелери менен иш жүзүнө ашырылат.

Банкроттук (кудуретсиздик) жөнүндө иш боюнча өндүрүш козголгондон кийин, **башка кредитордон** ошол эле карыз тарапты банкрот (кудуретсиз) деп табуу жөнүндө **окшош арызды сот кабыл алууга укуктуу эмес.**

Көрсөтүлгөн абалда Кыргыз Республикасынын «Банкроттук (кудуретсиздик) жөнүндө» Мыйзамынын 27-12 статьясынын 7-пунктуна ылайык сотко *кредиторго арызды кабыл алуудан баш тартуу тиешелүү* болот, анткени ылайыктуу карыз тарапка банкроттук (кудуретсиздик) жөнүндө иш боюнча өндүрүш козголгон.

Арызды кабыл алуудан баш тартуу аныктамасында кредиторго анын ишке кредитор катары катышуу үчүн райондор аралык сотко арыз менен кайрылуу укугу түшүндүрүлүүгө тийиш.

Кыргыз Республикасынын «Банкроттук (кудуретсиздик) жөнүндө» Мыйзамынын 27-статьясына ылайык, банкроттук тууралу иштер «Банкроттук (кудуретсиздик) жөнүндө» Мыйзамдын 1-1-главасында каралган эрежелер боюнча карала турган, өзгөчө өндүрүштөгү иштер болуп саналат, эл эми процесстик иш аракеттерди жасоо учурунда, Мыйзамдын 1-1-главасында алар каралбаган, процесстик иш аракеттер Кыргыз Республикасынын Жарандык процесстик кодексинин 25-главасы менен каралган өзгөчөлүктөр менен бирге жарандык өндүрүштүн эрежелери боюнча иш жүзүнө ашырылат.

Мында **банкроттук тууралу иштер** эч качан, кандай гана шартта болбосун **бейтарап сотко кароого берилиши мүмкүн эмес** жана алар боюнча үчүнчү жактар (өз алдынча талаптарды билдирүүчүлөр же билдирбөөчүлөр) жөнүндөгү эреже, ошондой эле, Кыргыз Республикасынын Жарандык процесстик кодекси менен каралган, ылайыксыз тарапты алмаштыруу эрежелер колдонулбайт.

Банкроттук жөнүндө ишти кароодо, «Банкроттук (кудуретсиздик) жөнүндө» Мыйзамдын 27-3-статьясына ылайык **банкроттук тууралу иште катышуучу жактар болуп:**

1) арыз берүүчү;

2) карыз тарап;

3) кредитор же кредиторлор;

4) таламдаш жактар (акционерлер, катышуучулар, пайчылар) эсептелишет.

Мында, сотко кайрылууга укугу бар **кредитор (кредиторлор)** болуп, юридикалык жактар жана жеке ишкерлер, жана ошондой эле граждандар саналышы мүмкүн.

Кредитор болуп Кыргыз Республикасынын резиденттери, жана ошондой эле резидент эместери да болушу мүмкүн.

Следует учитывать, что

Кыргыз Республикасынын «Банкроттук (кудуретсиздик) жөнүндө» Мыйзамынын 22-статьясынын 1-пунктунун 7-пунктчасына себептүү **банкроттук процессинин чегинде гана карыз тарапка мүлктүк мүнөздөгү бардык талаптар коюлушу мүмкүн.**

Мында, атайын администратордун **мүлктүк мүнөздөгү талаптарды** кароо боюнча иш аракеттери **райондор аралык сотко** даттанылышы мүмкүн, анын ичинде талапты четке кагуу же аларды канааттандыруу кезегин аныктоо боюнча пайда болгон талаш.

Эмгек укуктамилелеринен пайда болгон талаптар (эмгек акыны, компенсацияны, моралдык зыянды өндүрүү жөнүндө доолор), ошондой эле **өмүрүнө жана ден соолугуна зыян келтирүү** үчүн жоопкерчилик тарткан карыз тарапка койгон граждандардын талаптары **райондук сотторго** караштуу.

Убактылуу администратор өзүнүн ишкердигинин мезгилинде кредиторлордун карыздарын жабуу боюнча кайсы-бир талаптарын канааттандыруу тууралуу маселелерди чечүүгө укуктуу эмес, анткени убактылуу администратордун милдети карыз тараптын бардык активдерин сактоону камсыздоо жана карыз тараптын сот тарабынан банкроттук жөнүндө иш боюнча чечим кабыл алуу мезгилиндеги финансылык абалы жөнүндө талдоо жүргүзүү экенин билүү зарыл.

---

12. СОТКО ЖИБЕРИЛҮҮГӨ ЖАТКАН ЖАНА ИШТИ СОТТУК ТЕРИШТИРҮҮГӨ ДАЯРДООДО СОТ ТАРАБЫНАН СУРАТЫП АЛУУЧУ ЖАЗУУ ЖҮЗҮНДӨГҮ ДОКУМЕНТТЕРДИН ЧАМАЛУУ ТИЗМЕСИ

а) Карыз тараптын банкроттук (кудуретсиздик) жөнүндө доолор боюнча:

- банкроттук (кудуретсиздик) жөнүндө арыз;
- арыздын көчүрмөсүн кредиторлорго (кредиторго) жибергендигинин далилдери;
- банкроттук жол жобосун колдонуу жөнүндө карыз тараптын ээсинин же карыз тараптын мүлкү менен башкарууга ыйгарым укуктуу болгон органдын чечими;
- канааттандырууга мүмкүн эмес болгон талаптардын суммасын тастыктоочу документтер;
- менчиктин формасы жана менчиктин субъектиси жөнүндө маалыматтар камтылган документтер;
- карыз тарап кредиторлордун талаптарын канааттандырууга мүмкүн эмес деп эсептеген себептерин тастыктоочу документтер;
- кредитордук жана дебитордук карыздарынын чечмелөөлөрү менен кредиторлордун жана карыз тараптардын тизмеси;
- акыркы отчеттук датага бухгалтердик баланс же аны алмаштыруучу башка документтер;
- мамлекеттик жыйымды төлөгөн тууралуу төлөм документи;
- банктагы счеттор тууралуу маалыматтар жана мүлктөрдүн бал болуусу тууралуу маалыматтар;
- карыз тараптын уставдык документтери.

Эскертүү:

Кыргыз Республикасынын «Банкроттук (кудуретсиздик) жөнүндө» Мыйзамынын 27-2-статьясынын 1-п. ылайык, акчалай милдеттенмелерин аткарабагандыгына байланыштуу райондор аралык сотко карыз тарапты банкрот деп табуу жөнүндө арыз менен кайрылууга карыз тарап – юридикалык жак, гражданин, анын ичинде жеке ишкер укуктуу.

Карыз тарап-юридикалык жак райондор аралык сотко карыз тараптын карызкорду банкрот деп табуу жөнүндө арыз менен

Карыз тарап - юридикалык жак, карыз тараптын уюштуруучу документтерине ылайык карыз тарапты жоюу тууралуу чечим кабыл алуу үчүн ыйгарым укуктуу болгон органдын чечиминин же мамлекеттик ишканаланын карыз тарабынын мүлкүнүн катышуучу тарабынан ыйгарым укуктуу болгон органдын чечиминин негизинде өзүн банкрот деп таануу тууралуу арыз менен райондор аралык сотко кайрылат.

Акчалай милдеттенмелерди жана/же милдеттүү төлөмдөрдү өз убагында төлөө милдетин аткарууга абалы келбей каларын анык күбөлөндүргөн жагдайлар бар болгондуктан банкроттукту алдын ала көрө билип карыз тарап райондор аралык сотко карыз тараптын арызы менен кайрылууга укуктуу.

Карыз тараптын соттук чыгымдарды жабуу үчүн жетиштүү мүлкү бар болсо карызкор тарабынан райондор аралык сотко карыз тараптын арызы берилиши мүмкүн.

Карыз тараптын арызы райондор аралык сотко жазуу жүзүндө түрдө берилет. Аталган арыз карыз тарап, жекече ишкер же карыз тарап - юридикалык жактын жетекчиси же анын ордундагы башка жак кол коюшат.

Карыз тарап-гражданиндин арызында ишкердик иши менен байланышпаган милдеттенмелер тууралуу маалыматтар көрсөтүлөт (мисалы, алименттик милдеттер).

Карыз тараптын арызынын көчүрмөсүн карыз тарап банкроттук жөнүндөгү иште катышышкан кредиторлорго жана башка жактарга жиберүүгө милдеттүү.

б) Карыз тарапты банкрот (кудуретсиз) деп табуу жөнүндө кредитордун доолору боюнча:

- кредитордун арызы;
- карыз тарапка арыздын көчүрмөсүн жөнөтүүнүн (берүүнүн) далили;
- кредитордун талаптарынын суммасын тастыктоочу документтер (келишим, счеттор, фактуралар, төлөм документтери ж.б.);
- кредитордун уставдык документтери;
- мамлекеттик алымдарды төлөөгө төлөм документ;
- Карыздын бардыгы тууралуу соттордун чечимдери, аткаруу барактар жана башка документтер.

Эскертүү:

Кредитордун карыз тарапты банкрот деп табуу жөнүндө арызга карата коюлган талаптар Кыргыз Республикасынын «Банкrottук (кудуретсиздик) жөнүндө» Мыйзамынын 27-8, 27-10-ст.ст. менен аныкталган.

Кредитордун арызы ар түрдүү милдеттер боюнча бириктирилген карызга негизделиши мүмкүн.

Кредиторлор карыз тарапка болгон өздөрүнүн талаптарын бириктирүүгө жана сотко кредитордун бир эле арызы менен кайрылууга укуктуу. Мындай арызга өздөрүнүн талаптарын бириктирген кредиторлор тарабынан кол коюлат.

Акчалай милдеттенмелер боюнча Кыргыз Республикасы кредитор болуп саналган учурларда, райондор аралык сотко кредитордун арызы ага ыйгарым укуктуу орган тарабынан берилиши мүмкүн.

Кредитордун арызына кол койгон органдын райондор аралык сотко мындай арыз берүүгө ыйгарым укуктуулугун ырастоочу документ (ишеним кат) дагы арызга тиркелет.

Карыз тарап - юридикалык жакты банкрот деп табуу жөнүндө салык же башка ыйгарым укуктуу органдардын арызына мыйзам менен көрсөтүлгөн милдеттүү төлөмдөр юююнча карыздарды алуу үчүн чаралар көрүлгөндүгүнүн далилдери тиркелиши тийиш.

Акчалай милдеттенмелер боюнча кредиторлор болуп кыргызстандык жана чет өлкөлүк жеке жана юридикалык жактар, ошондой эле социалдык камсыздоо органдары, салык органдары ж.б. саналышат.

Сотко банкроттук (кудуретсиздик) тууралуу ишти козгоо жөнүндө арыз прокурор тарабынан берилиши мүмкүн.

КОНТРОЛДУК СУРООЛОР

1. Банкроттук (кудуретсиздик) маселелерин жөнгө салуучу мыйзамдар;
2. Банкроттуктун түшүнүгү жана белгилери;
3. Банкроттук процесстин түрлөрүнүн түшүнүгүн (соттук, соттон тышкаркы тартип) бергиле;
4. Акчалай милдеттердин жана милдеттүү төлөмдөрдүн курамы жана өлчөмү;
5. Банкроттук жөнүндө иштердин сотто каралышы;
6. Убактылуу администраторду дайындоо тартиби;
7. Банкроттук процесстин жол жобосун атап бериңиз;
8. Атайын администрациялоо деген эмне;
9. Атайын администраторду дайындоо тартиби;
10. Банкроттук процессин жүргүзүүдөгү тынышуу келишими;
11. Ордунда жок карыз тараптын банкроттугу;
12. Айыл чарба өндүрүшүндө иштеген жактардын банкроттугунун түшүнүгүн берүү;
13. Банкроттук жөнүндө иштерди даярдоо.

1 - ТИРКЕМЕ.

1 - ТАПШЫРМА.

Булатников Константин Евгеньевич райондор аралык сотко Столичный ачык акционердик коомунун кондитердик фабрикасын (мындан ары - К.К. Столичный) банкрот (кудуретсиз) деп табуу жөнүндө арыз менен кайрылган.

Анын талаптарын колдоо үчүн Булатников К.Е. 2007-жылдын 5-ноябрында, анын (Насыя берүүчү) жана ААК КК Столичныйдын (Зайымчы) ортосунда, No85 / КК насыялык келишим түзүлгөнүн, ага ылайык, КК Столичный ААК 130 000 АКШ доллар өлчөмүндө насыя алгандыгын көрсөтөт, үч айлык мөөнөткө, ай сайын пайыздарды жана насыянын негизги суммасынын бир бөлүгүн төлөө менен.

Насыянын суммасы КК Столичный ААКнын кассасына Башкы директор Б.Есимов аркылуу төлөнүп берилген, буга далил катары 2007-жылдын 5-ноябрындагы No30 квитанция ордере 115 000 АКШ доллары жана 12-ноябрдагы No32 квитанциялар келип түшкөн. , 2007-жылы 15000 АКШ долларын түзгөн.

"Столичный" КК ААК насыянын суммасын графикке ылайык төлөп берүүгө милдеттенди (Келишимге No1 тиркеме), ал жалпысынан 2008-жылдын 5-февралына чейин каражаттарды пайдалангандыгы үчүн чегерилген пайыздарды эске алуу менен кайтарылып берилиши керек. 157,300 АКШ доллары.

Бирок, «КК Столичный» ААК келишимдин шарттарын системалуу түрдө бузуп, насыя боюнча карызды жана чегерилген пайыздарды төлөгөн эмес, ошондуктан келишимдин 4-бөлүмүнө ылайык, өз убагында төлөбөгөндүгү үчүн 0,1 % өлчөмүндө ар бир кечиктирилген күн үчүн, мөөнөтү өткөн төлөмдүн суммасынан туум өндүрүлгөн.

Булатников К.Е. карыздарды төлөө боюнча бир нече жолу, тактап айтканда 2007-жылдын 10-декабрынан тартып 52,650 АКШ долларын, 2008-жылдын 11-январынан тартып 106,729 АКШ долларын, ал эми 2008-жылдын 22-февралында 163 540 АКШ долларын түзгөндүгүн көрсөтөт. 2008-жылдын 26-февралында ААК КК Столичный ага карыздын 100000 АКШ долларын бөлүгүн төлөп берген. Ошентип, карыздын калдыгы 63,540 АКШ долларын түзгөн.

Андан кийин, карызды төлөп берүү үчүн «КК Столичный» ААКга бир катар дооматтар жөнөтүлгөн: 2008-жылдын 12-майында, 63,540 АКШ доллары өлчөмүндө; 2008-жылдын 14-июлунда 92,551 АКШ доллары суммасында, буга мурдагыдай эле ишкана өтө оор абалда калды жана эсептеше албай жатат деген жооптор келди.

Ошол эле учурда, ал карызды жакынкы келечекте төлөп берүүгө убада берип, кийинкиге жылдырууну сурайт. Бирок, «КК Столичный» ААК ушул күнгө чейин карызын төлөп бүтө элек, муну менен келишимдин шарттары, ошондой эле Кыргыз Республикасынын жарандык мыйзамдарынын талаптары бузулган.

Кыргыз Республикасынын Гражданлык кодексинин 299-беренесине ылайык, милдеттенмелер келишимдин шарттарына жана мыйзамдардын талаптарына ылайык талаптагыдай жана өз убагында аткарылышы керек.

Белгилей кетсек, 2007-жылдын 5-ноябрынан ушул күнгө чейин ААК КК "Столичный" менен анын ортосунда 2007-жылдын 5-ноябрындагы No 85 / КК келишиминин негизинде өз ара эсептешүүлөрдүн бир катар макулдашуу актылары түзүлгөн. , тактап айтканда, датага: 5-декабрь 2007-жылы, төлөнбөгөн сумма 139,000 АКШ долларын түзгөн; 2008-жылдын 5-январына карата төлөнбөгөн сумма 148 200 АКШ долларын түзгөн; 2008-жылдын 5-февралына карата төлөнбөгөн сумма 157,300 АКШ долларын түзгөн; 2008-жылдын 26-февралына карата төлөнбөгөн сумма 63,540 АКШ долларын түзгөн; 2008-жылдын 1-августуна карата төлөнбөгөн сумма 93 161 АКШ долларын түзгөн

2008-жылдын 1-декабрында, талашты сотко чейин жөнгө салуунун жүрүшүндө, ал К.К.Столичный ААКга 123,172 АКШ доллары суммасындагы карызды төлөп берүү талабын, 2008-жылдын 20-декабрынан кечиктирбестен, карыз тарап көңүл бурбай, жана ушул убакка чейин ал жооп берген жок.

Кыргыз Республикасынын Гражданлык кодексинин 100-беренесинин 5-пункту юридикалык жакты сот тарабынан банкрот деп жарыялоонун негиздери, ошондой эле банкроттук процессин жүргүзүү тартиби банкроттук жөнүндө мыйзамдарда аныкталат деп аныктайт.

Кыргыз Республикасынын "Банкроттук (кудуретсиздик)" Мыйзамынын 9-беренесине ылайык, карыз тарап төлөөгө жөндөмсүз жана банкрот (кудуретсиз) деп табылышы же таанылышы мүмкүн, эгерде карызкор кредитордун (кредиторлордун) карыздарды төлөө жана башка милдеттенмелерди (товарлар, кызмат көрсөтүүлөр ж.б.у.с.) төлөө боюнча мыйзамдуу талаптарын төлөө мөөнөтү бүткөндө толугу менен аткарбаса, же карыз тараптын төлөө мөөнөтү бүткөндө мындай талаптарды толугу менен канааттандыруудан баш тартуусу.

"Банкроттук (кудуретсиздик) жөнүндө" Кыргыз Республикасынын Мыйзамынын 9-1-беренесинин 1-пунктунун 1-пунктчасына ылайык, кудуретсиз карызкорго карата банкроттук жол-жобосун баштоо үчүн, карыздын минималдуу өлчөмү талап кылынат - эгерде талаптар бир же бир нече кредиторлордун карызкоруна карата эсептик көрсөткүчтүн жалпы саны беш жүздөн кем эмес болсо.

"Столичный" ААК ККнын карызынын суммасы 2008-жылдын 1-декабрына карата 123 172 АКШ долларын түзөт, ал ушул күнгө карата Кыргыз Республикасынын Улуттук банкынын курсу боюнча 4 865 294 сомду түзүп,

Кыргыз Республикасынын "Банкроттук (кудуретсиздик) жөнүндө" Мыйзамда каралган минималдуу суммадан ачык эле ашып кетти....

"Банкроттук (кудуретсиздик) жөнүндө" Кыргыз Республикасынын Мыйзамынын 27-2-беренесинин 1-пунктунун 2-пунктчасы, кредитор карызкорду банкрот деп табуу жөнүндө арыз менен сотко кайрылууга укуктуу экендигин белгилейт.

Булатников Константин Евгеньевич соттон "Столичный" ачык акционердик коомунун кондитердик фабрикасын банкрот (кудуретсиз) деп табууну жана атайын административдик жол-жобосун дайындоону суранды.

Иш боюнча чечим кабыл алыңыз.

2-ТАПШЫРМА.

Жоопкерчилиги чектелген «Квитен» коому (мындан ары - «Квитен» ЖЧК) Бишкек шаарынын Экономикалык иштер боюнча райондор аралык сотуна «Нан бышыруучу жана кондитердик фабрика» ААКты банкрот (кудуретсиз) деп табуу жөнүндө арыз менен кайрылган.

Арыз ээси өзүнүн талабын тастыктоо үчүн, "Кыргыз-Дан-Азык" ААКнын Бишкек нан-кондитердик комбинатынын (азыркы учурда "Нан-кондитердик комбинат" ААК) "Каракол-Дан-Азык" ААКнын алдында 703 493 сом суммасында карызы болгонун көрсөтөт.

"Каракол-Дан-Азык" ЖАК сотко карыздын суммасын өндүрүү жөнүндө арыз менен кайрылгандан кийин, "Кыргыз-Дан-Азык" ААКнын Бишкектеги нан-кондитердик фабрикасы менен "Каракол-Дан-Азык" ЖАКынын ортосунда 1999-жылдын 18-февралында элдешүү келишими түзүлүп, анын шарттарында доогер карыз тарапка 2000-жылдын 31-декабрына чейин карыздын суммасын төлөө үчүн кийинкиге жылдыруу жана бөлүп төлөө планын берген.

1999-жылдын август айында карызкор 165 491,1 сом өлчөмүндөгү карызын жарым-жартылай төлөп берген.

16-ноябрь 2000-жылы "Каракол-Дан-Азык" ЖАКы "Кыргыз-Дан-Азык" акционердик коомунун Бишкектеги нан-кондитердик фабрикасынан "Аудит-Право" жабык акционердик коомуна 538 001,9 сом өлчөмүндөгү карыздын суммасын талап кылуу укугун өткөрүп берген.

Талап кылуу укугу берилгенге чейин, 2000-жылдын 4-сентябрындагы келишимге ылайык, "Аудит-Право" ЖАК Бишкек нан-кондитердик фабрикасына 144 500 сом өлчөмүндө товардык насыя берген. Талап коюу укугу берилгенден кийин, "Аудит-Право" ЖАК Бишкек нан-кондитердик

фабрикасына ун берүү ишин улантты. Натыйжада, товардык насыянын көлөмү 346 445 сомго чейин көтөрүлүп, “Кыргыз-Дан-Азык” ААКнын Бишкек нан-кондитердик фабрикасынын “Аудит-Право” ЖАКка болгон карызынын суммасы, өткөрүп берүү келишими боюнча карыздын суммасы 884 446,9 сомду түздү.

2001-жылы Бишкек нан-кондитердик комбинаты, "Кыргыз-Дан-Азык" АКны бөлүнүү жолу менен кайра түзүлгөндөн кийин, "Нан-кондитердик азыктар комбинаты" ААК болуп өзгөртүлүп, көрсөтүлгөн карыз толугу менен ага өткөрүлүп берилген.

"Нан-кондитердик фабрика" ААК карызды төлөп берүү боюнча милдеттенмелерин аткарабагандыгына байланыштуу, "Аудит-Право" ЖАК Бишкек шаарынын арбитраждык сотуна бузулган укуктарын коргоо өтүнүчү менен кайрылган. Сот жараянынын жүрүшүндө, 2002-жылдын 13-февралында, тараптар Тынышуу келишимине келишип, анын шарттарына ылайык, "Аудит-Право" жабык акционердик коому "Нан азыктары жана кондитердик фабрикасы" ишканасына 2003-жылдын 1-январына чейин, туумдарды жана айып пулдарды кошуп алганда, 1 806 700 сом суммасында карызды төлөөнү кийинкиге калтырат.

Жогоруда көрсөтүлгөн Тынчтык келишиминин 2-пунктуна ылайык, ай сайын көрсөтүлгөн сумма төлөнбөгөн учурда, ААК "Нан-кондитердик фабрика" ишканасынын карызкору төлөнбөгөн сумманын 0,1% өлчөмүндө туум төлөөгө милдеттенме алган, кечиктирилген ар бир күн үчүн жана Кыргыз Республикасынын Граждандык кодексине ылайык башка жоопкерчилик тартат.

Андан кийин, 2002-жылдын 30-декабрындагы накталай насыя келишиминин негизинде, "Аудит-Право" ЖАК "Нан-кондитердик фабрика" ААКсына 110 000 сом өлчөмүндө акча каражатын берген, ал эми карыз алуучу 2003-жылдын 1-апрелинен кечиктирбей кайтарып берүүгө милдеттенме алган. Бирок, "Аудит-Право" ЖАК карызды төлөө боюнча бир нече жолу талаптарына карабастан, "Нан-кондитердик фабрика" ААК өз милдеттенмелерин аткарган жок. Жыйынтыгында, “Нан азыктары жана кондитердик азыктар комбинаты” ААК үчүн “Аудит-Право” ЖАКка карыздар түзүлүп, ал айып пулдарды эске алуу менен 3 038 973 сомду түзөт.

2003-жылдын 21-майындагы талап укугун өткөрүп берүү келишиминин негизинде "Аудит-Право" ЖАК "Квитен" ЖЧКсына "Нан бышыруучу жана кондитердик азыктар комбинаты" ААКдан 3 038 973 сом суммасындагы карыздын кайтарылышын талап кылуу укугун өткөрүп берди.

Карызкорго 2003-жылдын 21-майындагы No145 бүтүрүлгөн келишим жөнүндө кабарланган. "Квитен" ЖЧКсы кредитор катары "Нан-кондитердик фабрика" ААКнын дарегине 2003-жылдын 23-майындагы No1 жана 2003-жылдын 2-июнундагы No2 боюнча эки талапты, карызды өз ыктыяры менен төлөө боюнча сунуш менен, бирок талапка жооп берилген жок. Карызкор менен оозеки сүйлөшүүлөр дагы натыйжа берген жок.

Жогорудагы жагдайлар карызкордун төлөөгө кудурети жок деген тыянак чыгарууга негиз берет, ал эми "Квитен" ЖЧКсы Бишкек шаарынын экономикалык иштер боюнча райондор аралык сотунан "Нан бышыруучу жана кондитердик азык-түлүк" ААКты банкрот (кудуретсиз) деп табууну жана ага каршы атайын административдик жол-жобону баштоону суранууга негиз берет.

Иш боюнча чечим кабыл алыңыз.

3 - ТАПШЫРМА.

"Берлин-Хеми Аг" Акционердик коому (мындан ары - "Берлин-Хеми Аг" АК) сотко "Витал Фарма" Жоопкерчилиги чектелген коомун (мындан ары "Витал Фарма" ЖЧКсы) банкрот (кудуретсиз) деп табуу жөнүндө доо арыз менен кайрылган.

Ишти кароодо «Витал Фарма» ЖЧКсы, «Берлин-Хеми Аг» ААК ортосунда карыздын өлчөмү боюнча талаш-тартыш болуп жаткандыгына байланыштуу, сот ишин токтотуу жөнүндө арыз менен сотко кайрылган.

Сотунун 2013-жылдын 15-апрелиндеги аныктамасы менен «Витал Фарма» ЖЧКнын өндүрүштү токтотуу жөнүндө арызы канааттандырылган жок. ЖЧК "Витал Фарма" банкрот (кудуретсиз) деп таануу жөнүндө "Берлин-Хеми Аг" ААКтын арызы кароосуз калтырылды.

Сотко караштуулугун аныктап, иш боюнча чечим кабыл алыңыз.